

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HÂKİMLER VE SAVCILAR İÇİN MESLEK İÇİ EĞİTİM SETİ

İdari Yargıya Yönelik Eğitim Materyalleri

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION

EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

2	Materyal No. 1: Eğitim Öncesi Değerlendirme Formu
3	Materyal No. 2: Sınırdaki İfadeler ile İlgili Görüş İfadeleri
3	I. Hakaret Konusunda
3	II. Ağır Eleştiri Konusunda
5	III. Nefret Söylemi Konusunda
6	IV. Terörizm Propagandası Konusunda
7	Materyal No. 3: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Uluslararası Belgelerde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İfade Özgürlüğüne Sağlanan Korumaya İlişkin Genel Çerçeve
7	Ulusal ve Uluslararası Normatif Kaynaklar
7	İfade Özgürlüğü Hakkının Kapsamı
7	İfadenin Biçim ve İçeriği
8	Medyanın Rolü
8	Negatif ve Pozitif Yükümlülükler
9	Materyal No. 4: AİHS'nin Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanabilirliği
9	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 90
9	İdari Yargılama Usulü Kanunu
10	Materyal No. 5
15	Materyal No. 6 : Görüş Geliştirme
16	Materyal No. 7: AİHM'ye Göre Üç Aşamalı Testin Tatbiki
17	Materyal No. 8: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Açısından Üç Aşamalı Testin Uygulanması
20	Materyal No. 9: Ömek Olay Çalışması
21	Materyal No. 10: Takdir Yetkisi
22	Materyal No. 11: Ömek Olay Çalışması
23	Materyal No. 12: İlgili AİHM İçtihatları
26	Materyal No. 13: İdari Yaptırımlarla İlgili AİHM İçtihatları
28	Materyal No. 14: Ulusal Mevzuat Hükümleri
29	Materyal No. 15: Ömek Danıştay Kararı
31	Materyal No. 16: Guja / Moldova [Bd] (Başvuru No. 14277/04) Davası'nda Kamu İhbarlarının Korunmasına Yönelik Getirilen Kriterler
32	Materyal No. 17: Eksik Gerekçeli Karar Örneği
34	Materyal No. 18: İyi Gerekçeli Karar Örneği
45	Materyal No. 19: Ömek Olay
46	Materyal No. 20: Eğitim Sonrası Değerlendirme Formu

MATERYAL NO.1 EĞİTİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME FORMU

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION
EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

1.Tarih GG AA YYYY

2. Eğitim Grubu

3. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

4. Mesleğiniz?

Hâkim

Savcı

5. Yaş Grubu

40 yaşından genç

40 yaş ve üzeri

6. Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
İfade ve medya özgürlüğü konusundaki bilgi düzeyim oldukça yüksektir.					
İfade özgürlüğü ile doğrudan ilgisi bulunan Türk mevzuatını Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlayabilirim.					
İfade özgürlüğü ile dolaylı ilgisi bulunan Türk mevzuatını Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlayabilirim.					
İfade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını etkili ve yeterli olarak tatbik edebilirim.					
İnsan Haklarına ilişkin yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini çok iyi derecede biliyorum.					
İdari yargı davalarında AİHS 10. maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara etkili olarak ve yeterli derecede yansıtabilirim.					
Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını kolaylıkla yorumlayabilir ve etkili olarak uygulayabilirim.					
Yargılama yaparken ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetebilirim.					
Yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında kolaylıkla makul bir denge kurabilirim.					
İfade özgürlüğü bağlamında şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile çok eden kıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir yaklaşım etkin ve yeterli olarak oluşturabilirim.					
Yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarına kolaylıkla erişerek bu uygulamaları etkin olarak gözetebilirim.					
İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi etkili olarak ve yeterli derecede uygulayarak, üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu kolaylıkla test edebilirim.					
Türkiye'nin AİHM nezdindeki ihlal kararlarının çokluğuna uygulamadan kaynaklanan eksiklikler sebep olmaktadır.					
Hakarete orantılılık ilkesini kolaylıkla ve etkili olarak uygulayabilirim.					
Somut bir davada ifade özgürlüğüne müdahaleyi yerinde bulduğum bir kararın bu hakkın kullanımında genel üzerinde caydırıcı etkisini her zaman göz önünde bulundururum.					

I. Hakaret konusunda:

(i) "Sıralanan soruların cevaplarına ilişkin şahsıma hiçbir bilgi verilmeden bir görevlendirmeye gidilmesini samimiyetsiz, ciddiyetsiz, kasıtlı ve cezalandırılmam için yapıldığına inanmamın yanı sıra (...)", "Van'da yaşayan insanlarımızın da ucuz sindirme politikalarına alet edilmiş olmasını da esefle karşıladığımı ifade ediyor (...)" şeklindeki ifadeler idari açıdan cezalandırılmayı gerektirecek nitelikte değildir. D12D: 15.10.2015, E. 2013/10010.

(ii) "Altına bez ya da ped bağla." Danıştay da bu sözlerin eleştiri amaçlı söylenmiş/söylenilebilecek sözler olduğunu, aşağılama ya da hakaret etme niteliği taşımadığını belirtmektedir. D12D: 20.10.2015, E. 2012/2497, K. 2015/5378.

(iii) "Sen emir köpeği misin, senin çirkin suratını görmek istemiyorum." ifadesi hakaret sayılmamalıdır.

"Sen emir köpeği misin, senin çirkin suratını görmek istemiyorum" – Ancak Yargıtay bu ifadeyi hakaret saymıştır (Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 11 Şubat 2014 tarihli kararı, E. 2013/4-521, K. 2014/54).

(iv) "Bence bir insan eleştirilerini çirkin bir dil kullanmadan dile getirebilir." diyen bir hâkim bir sanığı hakareten suçlu bulma yetkisine sahiptir.

Bir hâkim karar verirken kendi kişisel değerlerine ne ölçüde dayanabilir? Bu değerler kanunun lafzı ve ruhu ile çatıştığında nasıl hareket etmelidir?

II. Ağır eleştiri konusunda:

(v) Basın özgürlüğü ile kişilik değerleri çatıştığında kamu yararı gerekçesiyle basın özgürlüğüne öncelik tanınabilir.

Eleştirinin muhatabı topluma mal olmuş bir kişi, yönetici veya siyasetçiye kullanılacak ifadelerin eleştiri sınırını aşması için gereken eşik değer kişilere göre daha yüksektir.

Basın özgürlüğü demokratik rejimin vazgeçilmez unsurlarındandır ve bu nedenle gereksiz sınırlandırılmaldan uzak olmalıdır. Bu kuralın uygulanmasında basın özgürlüğü ile kişilik hakları arasında nasıl bir dengenin kurulacağı önem kazanır. Bu sebeple yapılan yayında kişilerin manevi şahsiyetlerine yönelik bir saldırı mı olduğu, yoksa eleştiri çerçevesi içinde mi kalındığının saptanması zorunludur. Bu saptamada yayının niteliği, içeriği, eleştirilen ve eleştiren kişilerin nitelikleri göz önüne alınmalıdır.

(vi) İfade özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaçla orantılı olmalıdır. Ayrıca müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır. Tedbir, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması ya da gidilebilecek en son çare niteliğinde değilse, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez. Aynı şekilde zorlayıcı sosyal ihtiyacın varlığı araştırılırken de soyut bir değerlendirme yapılmayıp, ifade ortamına dahil olan ifade edenin sıfatı, hedef alınan kişinin kimliği, tanınırlık düzeyi, ifadenin içeriği, ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara dair bir tartışmaya sağladığı katkı gibi çeşitli hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. D13D: 26.11.2014, E. 2013/1727, K. 2014/3771.

MATERYAL NO.2 SINIRDAKI İFADELER İLE İLGİLİ GÖRÜŞ İFADELERİ

Ders kitabı olarak bastırılmak istenen kitabın internet ortamından alıntılanan içeriklere sahip bir kitap olduğunu, makalelerinin biri dışında SCI kapsamında olmadığı, bilimsel hiç bir özelliğinin bulunmadığı, ders açılması konusunda Dekanlık tarafından kendisine baskı yapıldığı beyanı akademik bir tartışma olmadığı anlamına gelmeyeceği gibi, dile getirilen hususlar akademik eleştiri mahiyetinde olup amirlerini ya da çalışma arkadaşlarını küçük düşürücü veya aşağılayıcı tarz ve nitelikte bulunmaktadır. Danıştay 8. Dairesi 19.12.2013 tarih ve Esas 2011/4306 Karar 2013/10462 sayılı Kararı

"Basın özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği durumlarda hukuk düzeninin çatışan iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği, bunun sonucunda da daha az üstün olan yararın daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Bunun için temel ölçüt kamu yararadır. Gerek görsel basın gerekse yazılı medya organları bu işlevini yerine getirirken özellikle yayının gerçek olmasını, kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini gözetmeli, haberi verirken öze biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır. Topluma mal olmuş kişilerin özel kişilerle karşılaştırıldığında şahıslarına yönelik eleştirilerin, özel hayatlarının sınırlarının daha geniş olduğu ve bu hususta kamu yararı olduğu açıktır. (...) Yargı kararlarında ve doktrindeki yukarıda alıntı yapılan görüşler itibarıyla, devlet adamı, politikacı, yazar, sanatkâr gibi topluma mal olmuş veya kamuoyunda tanınmış kişilere yönelik eleştiri sınırının, normal bireylerden daha geniş olduğu konusunda bir duraksama bulunmamaktadır. (...)[Dolayısıyla] Sahte rapor temin ederek askerlikten kaçtığına iddia edildiği, bu konunun kamuoyunda uzun zamandan beri tartışılan bir konu olduğu, özel hayatına dair bir bilginin paylaşılmasının söz konusu olmadığı, hakkında yorum yapılan kimsenin topluma mal olmuş kişiliği de dikkate alındığında, yapılan eleştirilerin ifade özgürlüğü sınırları içerisinde kaldığı" sonucuna ulaşılmıştır. D13D: 31.12.2014, E. 2013/2894, K. 2014/4670.

(vii) TV'de yayımlanan bir yarışma programında yer alan "defolun gidin", "basın gidin buradan", "antipatiksin, herşeye maydanozsun ağabeycim (elindeki maydonuzu fırlatarak)", "yemeğini yap hadi konuşma be", "köpeğime mama versem daha güzel bir prezantasyon olurdu" şeklindeki ifade ve hareketler eleştiri sınırlarını aşar, küçük düşürücü ve aşağılayıcı nitelikte bulunmuştur. D13D: 12.11.2012, E. 2012/1169, K. 2012/2903.

"Şimdi H. B. de doçent, yani ben çocuktum o doçentti, ben öleceğim o hala doçent; e kırk senedir insan profesör olamazsa, kırk senedir insan doçent kalırsa o biraz doçent kalır.", "Üç otuzluk bir yerde yazı yazıyorlar, boş ver ya kim onlar Allah aşkına, kim onlar", "Şimdi H. B. New York Times'ta konu nasıl olur, herhalde New York'ta birine tecavüz ederse falan olur, başka türlü nasıl olur markette hırsızlık yaparsa falan olur, 'Türk Profesör hırsızlık yaptı' diye başka türlü olmaz..." şeklindeki ifadeler programda bulunmayan adı geçenlerin mesleki itibarlarının zedelenmesine neden olabileceği, olaylar zaman, mekan ve tarih gibi somut bilgiler verilmeden aktarıldığı ve program tek taraflı sürdürüldüğü için kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulduğu şeklinde değerlendirilmiştir. D13D: 17.6.2011, E. 2010/2925, K. 2011/2909.

"Salak", "aptal", "satılmış", "yalan söylüyor" gibi ifadeler kullanılması kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulması niteliğindedir. D13D: 29.1.2010, E. 2008/12533, K. 2010/712; D13D: 12.05.2009E. 2008/7501, K. 2009/5097; D13D: 18.10.2006, E. 2006/1901, K. 2006/4042.

"Bir sahtekâr, bir adet yalancı, bir adet ruh hastası ile karşı karşıyayız, şerefsizlik yapıyorsan bu rakamlara yapılmaz bu işler.", "Heyecanlandığı veya sinirlendiği zaman ağzı yelpaze gibi açılıp kapanıyor. Böyle balık ağzı gib...", "Bak kardeş sen ufak ufak buradan uzan sen böyle şerefsiz iş için bizden para sızdırmak

filan... Sen bizi enayi filan zannettin..."; "Adamın hakkında yaptığım istihbaratta bir restoranın patronu tarafından dolandırıcılık şeklinde şikayette bulunmuş, bir tokat var" Bazı ülkelerarası kara para aklamada aracılık yapıyor. Bu kara parayı kim adına nasıl yapıyor? O tipte de bir herif değil. Kara para aklayacaksan biraz soğukkanlı, biraz zeki adam olacaksın..."; "şizofreni bir şahısla karşı karşıyayız, bir ruh hastası..."; "Adam topyekûn sahtekâr..." gibi ifadeler kullanılması kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulması niteliğindedir. D13D: 18.03.2009, E. 2008/1271, K. 2009/3203.

III. Nefret söylemi konusunda:

(viii) "JITEM'in kara listesindeki Hakkarililer, Savcılığa başvurdu. Şemdinli'deki bombalama eyleminin ardından ortaya çıkan ölüm listesinde ismi yer alan Hakkarililer Cumhuriyet Savcılığına başvurarak can güvenliği istedi... Nasıl bir ülkede yaşıyoruz varın gerisini siz düşünün, ortalıkta asker, polis resmen kiralık katiller dolaşiyor... Hakkari'de demokratik haklarını kullanan halkın üzerine ateş açıldı... Tepkiler büyüyor, çocuklarımızı, liselere giden çocuklarımızı öldürüyorlar." ifadelerini Danıştay toplumu şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa sevk eden veya halkı sınıf, ırk, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik eden veya toplumda nefret duyguları oluşturan yayın olarak değerlendirmiştir. D13D: 20.01.2009E. 2007/15362, K. 2009/783.

"Cahillerin derdinden, engellerin önünden başkaldırdık / Başını kaldır Kürt Kızı... Hani vatanımız, hani özgürlük... Biz kızız istiyoruz ki sizinle savaşa gelelim / Gönlüm biz istiyoruz ki bizimle savaşa gelesiniz" sözlerinin yer aldığı şarkıyı Yüksek Mahkeme, şiddet kullanımını özendirici veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte bulmuştur. D13D: 30.05.2008, E. 2007/116, K. 2008/4534.

(ix) "Hiçbir şey birden bire olmaz. Önce ezanı Arapçaya çevirdiler, dinlediniz. Sonra siz isterseniz, hilafeti bile getirin, dendi; demokrasi sandınız. Sonra bir çığ gibi Kur'an kursları, imam hatip okulları açıldı, din dersleri Anayasal zorunluluk oldu; kabullendiniz. Tesettür arttı, cami sayısı okulları geçti; inanç özgürlüğü saydınız. Giyim kuşama müdahale ettiler. Oruç tutmayı öldürdüler, şaşırdınız. Daha sonra bilim adamı, yazarları yaktılar, vurdular; milletvekili ve gazetecileri parçaladılar. Şairleri ve dansçıları yaktılar. Kimin yaptığını düşünüp durdunuz. En sonunda kapınızı çalacaklar. Size kendinizden başka yardım edecek kimse kalmayacak." şeklindeki ifadeleri Danıştay, toplumu şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa sevk eden veya halkı sınıf, ırk, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik eden veya toplumda nefret duyguları oluşturan yayın olarak değerlendirmemiştir. D13D: 07.11.2008, E. 2008/56, K. 2008/7151.

MATERYAL NO.2 SINIRDAKI İFADELER İLE İLGİLİ GÖRÜŞ İFADELERİ

IV. Terörizm propagandası konusunda¹:

¹ Eğiticiler dilerse ilgili fotoğrafın slaytını da gösterebilirler.
"Leroy Davası Karikatürü" Slaytı

Olayın arka plan: 2002 yılında Fransız karikatürist Denis Leroy (müstear adı Guezmer) haftalık bir Bask gazetesi olan "Ekaitza"da yayımlanan bir karikatüründen dolayı terörü övme suçuna iştirakten mahkûm edilmiştir. 11 Eylül 2001'de karikatürist derginin yayın kuruluna, Dünya Ticaret Merkezi'ndeki ikiz kulelere yapılan saldırıyı temsilen bir çizim sunmuş, bu çizimin üzerine -ünlü bir markanın reklam sloganını gülünçleştirerek- şu başlığı atmıştır: "Hepimiz hayalini kurduk, Hamas hayata geçirdi!" Çizim 13 Eylül 2001'de dergide yayımlanmıştır. Bir sonraki sayıda dergi bu çizime tepki olarak gelen mektup ve e-postalardan alıntılar yayımlamıştır. Ayrıca karikatürist de bir yazı yazarak, bu karikatürü Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılar sonucunda insanların çektiği acıları ("*la douleur humaine*") hesaba katmadan çizdiğini dile getirmiştir. Amacının ABD'nin simgelerinin çöküşünü resmetmek olduğunu vurgulamış ve ayrıca güncel olaylar hakkında çizen karikatüristlerin mesafeli bir düşünce geliştirmek için yeterli vakitleri olmadığını dile getirmiştir. Asıl niyetinin siyasi ve aktivist bir ifade geliştirmek, yani Amerikan karşıtı düşüncelerini hiciv içeren bir görselle yansıtmak ve Amerikan emperyalizminin çöküşünü bu yolla resmetmek olduğunu belirtmiştir.

Ulusal ve uluslararası normatif kaynaklar

- Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, 19. madde
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 19. madde
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 10. madde
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 25, 26 ve 28
- Kanunlar

İfade özgürlüğü hakkının kapsamı

İfade özgürlüğü şu unsurları kapsamaktadır:

- Fikir sahibi olma özgürlüğü, ifade özgürlüğünün bir ön koşuludur. Devletler vatandaşlarına herhangi bir ideolojiyi aşılammalı ve şu veya bu görüşe sahip kişiler arasında ayırmda bulunulmasına müsaade etmemelidir. Devlet tarafından tek taraflı bilginin teşvik edilmesi, fikir sahibi olma özgürlüğü önünde ciddi ve kabul edilemez nitelikte bir engel yaratabilir.
- Bilgi ve görüşleri açıklama özgürlüğü, bir ülkenin siyaset yaşamı ve demokratik bir şekilde işleyişi açısından en yüksek öneme sahiptir. Bu özgürlük olmadan serbest seçimler mümkün olamaz. Bu özgürlük siyasetçileri veya devlet yetkililerini eleştirme özgürlüğünü de içermektedir. Sanatsal yaratım ve performans ve bunların yayılması AİHM tarafından fikir ve düşünce alışverişine katkıda bulunan temel bir faktör ve demokratik bir toplumun hayati bir unsuru olarak görülmektedir.
- Bilgi ve görüş edinme özgürlüğü, AİHM içtihadında geliştirilmiş bulunan bilgiye erişim hakkını da kapsamaktadır (örneğin, Tarsasag a Szabadsagjokert / Macaristan Davası).

İfade özgürlüğünün bu üç unsuru, Danıştay tarafından açıklanan yakın tarihli bir karara ilişkin karşıt bir görüşte de dile getirilmiştir (13. Daire, E. 2014/3811).

İfadenin biçimleri ve içeriği

- İfadeler sözlü, yazılı, görsel, simgesel, reklam amaçlı ve sanatsal biçimlerde ortaya konabilir. Farklı biçimlerdeki ifadeler yayın (radyo, televizyon), gazete, kitap veya broşür gibi araçlarla başkalarına aktarılabilir.
- İfade özgürlüğü AİHS'nin 10. maddesi kapsamında güvence altına alınmıştır; bu madde, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesinde ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesinde dile getirilen hükmü yansıtmaktadır.
- AİHS'nin 10. maddesi, sadece olumlu karşılanan veya kimseye saldırgan gelmeyen veya insanların kayıtsız kalabildiği bilgi ve düşünceleri değil; saldırgan gelen, sarsıcı nitelik taşıyan veya rahatsız eden bilgi ve düşünceleri de korumaktadır; çünkü bunlar, demokratik bir toplumun vazgeçilmezleri olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gerekleridir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi hakaretle ilgili yakın tarihli kararlarından birinde AİHM ile aynı prensiplere atıfta bulunmuştur (2014/7349 E. ve 2014/27575 K.).
- AİHS'nin 10. maddesi yalnızca ifadenin içeriğine değil, biçimine yönelik de koruma güvencesi sağlamaktadır. Biçiminden dolayı hiciv (Rózycki ve Kuliś / Polonya), şiir (Karataş / Türkiye), roman (Akdaş / Türkiye) türlerine özel koruma atfedilmektedir. Anayasa Mahkemesi de Ali Karatay Davası'nda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesine atıfta "düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün

MATERYAL NO.3

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'NDA, ULUSLARARASI BELGELERDE VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NDE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE SAĞLANAN KORUMAYA İLİŞKİN GENEL ÇERÇEVE

kullanımında başvurulabilecek araçları '*söz, yazı, resim veya başka yollar*' olarak ifade etmiş ve '*başka yollar*' ifadesiyle her türlü ifade aracının Anayasal koruma altında olduğunun" altını çizmiştir (Başvuru No. 2012/990, Karar tarihi [K.T.]: 10/12/2014).

Medyanın rolü

- AİHS 10. madde, açıkça basın özgürlüğünden bahsetmemekle birlikte, AİHM, 10. maddede yer alan özgürlüklerden yararlanmak konusunda basına özel bir statü tanıyan bir dizi ilke ve kural getiren kapsamlı bir içtihat yaratmış bulunmaktadır. Basının siyasetin denetçisi (bekçisi) olma rolü Mahkeme tarafından ilk kez Lingens / Avusturya Kararı'nda vurgulanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde de haber ve düşünceleri ifade etme ve yayma hakkının yanı sıra bilgi alma hakkı tanınmaktadır. Bundan başka, ayrı bir hükümlerle, 28. maddede basının hür olduğu ve sansür edilemeyeceği açıkça dile getirilmektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, tıpkı AİHM gibi, bir dizi kararda, basının, fikirleri, düşünceleri ve haberleri görsel ve basılı medya yoluyla yayma rolünün altını çizmiş bulunmaktadır (Örneğin Emin Aydın Davası, Başvuru No. 2013/2602, İlhan Cihaner Davası, Başvuru No. 2013/5574, Fatih Taş Davası, Başvuru No. 2013/1461).

Negatif ve pozitif yükümlülükler

- AİHS 10. madde Devletlere sadece ifade özgürlüğü hakkını ihlal edebilecek herhangi bir işlemde imtina etme değil, aynı zamanda kendi egemenlik alanları içerisindeki herkesin bu hakkı etkili bir şekilde kullanmasını sağlamak amacıyla gereken tüm tedbirleri alma yükümlülüğü de getirmektedir.
- Anayasa Mahkemesi de Bekir Coşkun Davası'nda bu noktayı teslim ederek kamu makamlarının negatif yükümlülük kapsamında zorunlu olmadıkça düşüncenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamaması ve yaptırımlara tabi tutmaması gerektiğini; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili şekilde korunması için gereken tedbirleri alması gerektiğini dile getirmiştir (Bekir Coşkun Davası, Başvuru No. 2014/12151).
- AİHS 10. madde kapsamında devletin pozitif yükümlülüğü AİHS'nin 13. maddesiyle (etkili başvuru hakkı) de bağlantılıdır. Anayasa Mahkemesi, Twitter Davası olarak bilinen davada sosyal medya ile ilgili olarak şu kanaatlere varmıştır: "Ülkemizde milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti hâlinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 90

(...)

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. **Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.**

İdari Yargılama Usulü Kanunu

Yargılamanın Yenilenmesi

MADDE 53 - [1] Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

- Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,
- Karara esas olarak alınan belgenin, sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmî bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,
- Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,
- Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,
- Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,
- Vekil veya kanuni temsilci olmayan kişiler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,
- Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hâkimin katılmasıyla karar verilmiş olması,
- Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması,
- Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.

3. Yargılamanın yenilenmesi süresi, (1) numaralı fıkranın (h) bendinde yazılı sebep için on yıl, (1) numaralı fıkranın (i) bendinde yazılı sebep için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl ve diğer sebepler için altmış gündür. Bu süreler, dayanılan sebebin istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.

MATERYAL NO.5

KARARSIZIM

KATILYORUM

MATERYAL NO.5

KATILMIYORUM

TAMAMEN KATILYORUM

MATERYAL NO.5

**Hiç
KATILMIYORUM**

Ömek Olay Çalışması 1

Bir yayın kuruluşuna ait televizyon kanalında yayınlanan bir programda, programın gazete haberlerinin değerlendirildiği bölümünde program sunucusunun RTÜK'ün reality şovlarla ilgili açıklaması üzerine gazetelerde çıkan haberleri okurken yaptığı yorumlar esnasında kullandığı "Sen bu F. Ceylan'dan şikayet edenlerdensin muhtemelen. F. Ceylan mıydı? F. Geyik, -Karaca. Kütük başkanı, -...Ben de Kütük Başkanı'na faşist desem demek ki ifade özgürlüğü olacak. Beni de bu işten atmayacaklar. Ama tabii ki Sayın RTÜK Başkanı, Sayın Ceylan, Karaca çok saygıdeğer bir insan faşizmle alakası olmadığı için Türkiye'nin en liberal şahıslarından biri ve RTÜK'ün başında onun yerine başkasının olmasını asla istemezdim..., -gelen şikâyetlerden etkilenmiş herhalde F. Ceylan, pardon Karaca..." şeklinde ifadelerle yer verilmesi suretiyle, 3984 Sayılı Kanunun 4756 Sayılı Yasa'yla değişik 4. maddesinin (ı) bendinde belirlenen kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, cevap ve düzeltme haklarına saygılı olunması, soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yaran ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması yayın ilkesinin ihlal edildiği öne sürülerek yayın kuruluşunun uyarılmasına dair Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada; mevzuat hükümleri uyarınca kişi ya da kuruluşlar hakkında uygun olmayan ifadelerin ve eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü aşağılayıcı kelimelerin kullanılmayacağı hususunun açık olduğu, söz konusu tarihlerdeki yayınlarda kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulduğu anlaşıldığından, tesis edilen işlemde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ve Danıştay da bu kararı onamıştır. D13D: 13.02.2008, E. 2006/6106 K. 2008/2359.

Ömek Olay Çalışması 2

Bir televizyon kanalında yayımlanan programda, programa konuk olarak katılan bir gazetecinin program akışı içerisinde söz alarak büyük bir spor kulübü başkanı olan (...) isimli şahsın askerlik durumu ile ilgili olarak bacağının 7 santimetre kısa olduğuna dair sağlık raporundan bahsettiği ve bununla birlikte başka birtakım ifadeler kullandığı, söz konusu ifadelerin adı geçen şahsın özel hayatına müdahale niteliğinde olduğu kanaatine varılarak, 6112 Sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinin ihlal edildiğinden bahisle idarî para cezası verilmesi üzerine bu işlemin iptali istemiyle açılan davada Danıştay, bu konunun kamuoyunda uzun zamandan beri tartışılan bir konu olduğu, şahsın özel hayatına dair bir bilginin paylaşılmasının söz konusu olmadığı, hakkında yorum yapılan kimsenin topluma mal olmuş kişiliği de dikkate alındığında, yapılan eleştirilerin ifade özgürlüğü sınırları içerisinde kaldığına hükmetmiştir. (D13D: 31.12.2014, E. 2013/2894, K. 2014/4670).

Ömek Olay Çalışması 3

"...ifade özgürlüğünün Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, AİHS ve kanunlar tarafından teminat altına alındığı, ifade özgürlüğünün fikir alma ve haber verme özgürlüğünü de içerdiği açık olmakla birlikte, anılan düzenlemelerde bu özgürlüğün sınırsız olmadığı da vurgulanmıştır.

Uyuşmazlık konusu olaya ait görüntülerin izlenmesinden sonra, programda Kürt halkının haklarına kavuşmasının terörle elde edilebileceği şeklinde anlaşılacak ifadelerle yer verildiği, bu sayede terörü başlatan ve halk tabiriyle 'dağa çıkma' olarak tanımlanan terör eylemlerinin, haklı zemine oturulup meşrulaştırıldığı ve teşvik edildiği, terör örgütünün, bağımsızlık mücadelesi veren bir halkın temsilcisi gibi gösterilerek meşrulaştırılmasına gayret edildiği, bu suretle 6112 sayılı Kanun'un 8/1d maddesinin ihlâl edildiği.... (...)" (D13D: 20.02.2014, E. 2013/58, K. 2014/506)

MATERYAL NO.7 AİHM'YE GÖRE ÜÇ AŞAMALI TESTİN TATBİKİ

Üç aşamalı test, hem AİHM tarafından Sözleşme'nin 8-11. maddeleri kapsamındaki davaları çözüme bağlamakta kullanılmaktadır hem de Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesi gereği, Türk hâkimler açısından ifade özgürlüğü davaları hakkında karar verirken böyle bir gerekçeyi takip etmek yarar sağlayacaktır.

Üç aşamalı testin başında, ilk önce ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin varlığını gösteren olguların tespiti gerekmektedir. Mahkeme, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale bulunmadığına hükmederse üç aşamalı teste girişmeye gerek kalmaz.

AİHS'nin 10. maddesinin 2. fıkrasına göre, herhangi bir Sözleşmeci Devletin ulusal makamları, bir arada karşılanması gereken şu üç koşulun varlığı hâlinde ifade özgürlüğünün kullanımına müdahalede bulunabilir:

1. Müdahale ("işlem", "şart", "kısıtlama" veya "ceza") kanunen öngörülmüştür.

- Cengiz ve diğeri / Türkiye (Başvuru No. 48226/10)
- Sunday Times / Birleşik Krallık (Başvuru No. 6538/74)

2. Müdahale şu yarar veya değerlerden biri veya birkaçının korunması amacını taşımaktadır:

- Ulusal güvenlik; toprak bütünlüğü; kamu güvenliği; kamu düzeninin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi; sağlığın ve ahlakın korunması; başkalarının itibar ve haklarının korunması; gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi ve yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması.
- Observer ve Guardian / Birleşik Krallık (Başvuru No. 13585/88)

3. Müdahale demokratik bir toplumda gereklidir.

Gereklilik değerlendirmesi

- Długołęcki / Polonya (Başvuru No. 23806/03)
- Axel Springer AG / Almanya [BD] (Başvuru No. 39954/08)

Orantılılık değerlendirmesi

- Tolstoy Miloslavsky / Birleşik Krallık (Başvuru No. 18139/91)

Bu test sırayla uygulanmalıdır. Eğer aşamalardan birinde aranan koşullar gerçekleşmemişse diğer aşamaya gerek kalmadan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılır.

Temel hak ve özgürlükler, Anayasal metinlerde yer alırken genellikle sınırlayıcı düzenlemelere de yer verilmektedir. Bu sınırlamalar, ilgili hak ve özgürlüğe özgü olabileceği gibi, bunun yanında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde düzenlendiği hâliyle genel sınırlamalar şeklinde de olabilmektedir.

Toplumsal gerçeklikler, hakların kötüye kullanılabilme ihtimali ve daha birçok sebeple temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, ideal bir durum olmasa da kabul edilebilir bir olgudur. Bu noktada önemli olan, sınırlandırmanın maksimum seviyelere çıkarılarak "hakkın özüne" dokunulmamasıdır.

Öte yandan, ifade özgürlüğü özelinde korunmaması gerektiği yönünde genel kabul görmüş "tartışmalı ifadelerin" varlığı, ifade özgürlüğünün sınırlarını belirlemede ortaya çıkan zorluklardan biridir. Tarihsel gerçekleri inkâr söylemi, demokratik rejimi yıkmayı hedefleyen ifadeler, ırkçılık, hoşgörüsüzlük, şiddet ve nefret barındıran ifadeler, pornografi ve çocukların korunması ile ilgili hususlar, ifade özgürlüğünü sınırlandırma kriterleri ile birlikte tartışılması sona ermeyecek ve sürekli geliştirilecek bir alan olarak karşımızda durmaktadır.

AİHM, ifade özgürlüğünün bazı koşullar altında sınırlandırılabilceğini ve sınırlandırma konusunda tartışmalı noktaları da dikkate alarak ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarını sonuçlandırmada "üç aşamalı testi" uygulamaktadır. Bu testin, Anayasa Mahkemesinin itiraz ve iptal davalarındaki "norm denetimi" sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesini uygulama yönteminden belirgin bir farkı yoktur.

Birinci aşama: müdahalenin varlığını tespit

Temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri süren başvuruçular, genellikle olayları anlatmakta ve kendilerinden uzmanlık beklenmediği için hukuki nitelendirmelerde hatalar yapmaktadır. Bundan farklı olarak kişiler, herhangi bir hak ihlaline uğramamış olsalar da haklarının ihlal edildiği inancı ile hareket edebilmektedirler. Bu sorunları ortaya koyabilmek adına üç aşamalı testin birinci aşamasını üç alt başlık altında incelemek gerekmektedir:

1. Müdahale, ifade özgürlüğünün hangi kapsamıyla ilişkilidir? Bilindiği gibi ifade özgürlüğü, düşünceye sahip olma, bilgi ve düşünceyi açıklama ve bilgiye ulaşma özgürlüklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönleri ile olayın somutlaştırılması, ihlal tespitini kolaylaştıracaktır.
2. Gerçek anlamda bir müdahale var mıdır? Kişiler, herhangi bir ihlal bulunmasa da haklarının ihlal edildiği düşüncesinde olabilirler. Bu nedenle müdahale oluşturan durumun somutlaştırılması gerekir. İfade özgürlüğüne müdahale edilme biçimleri, özgürlüğün kullanılma şekline göre değişkenlik gösterecektir. Basılmış bir kitabın toplatılması, süreli yayına sansür uygulanması, toplantı ve gösteri talebine olumsuz cevap verilmesi, gösterinin dağıtılması, soruşturma açılması, vb.
3. Müdahalenin yasal zeminde bir dayanağı olmalıdır. İfade özgürlüğünün sınırlandırılması ancak kanunla mümkün olacağından öncelikle müdahalenin yasal karşılığı belirlenecektir (Türk Ceza Kanunu [TCK] ve diğer yasal mevzuattaki düzenlemelere burada vurgu yapılacaktır.). Kanunilik; yasa, kanun hükmünde kararname [KHK], tüzük, yönetmelik, yargı içtihadı vb. yazılı veya yazılı olmayan fakat yürürlükte bulunan hükümlerin tamamını kapsamaktadır. Bu hükümlerle ilgili olarak bulunması gereken en önemli özellikler şunlardır:

MATERYAL NO.8 TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI AÇISINDAN ÜÇ AŞAMALI TESTİN UYGULANMASI

- a- Herkes tarafından erişebilir olmalıdır.
- b- Herkes tarafından anlaşılabilir açıklıkta olmalıdır.
- c- Mevcut hükümler, hukukun keyfî kullanımına karşı güvence içermelidir [Örnek karar: RTBF / Belçika Kararı (Başvuru No. 50084/06)].

İkinci aşama: müdahalenin haklı sebebe dayanması

İfade özgürlüğü, mutlak bir özgürlük değildir ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Basın özgürlüğünün sınırlanmasında ise kural olarak 28. maddenin dördüncü fıkrası gereğince Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 27. madde hükümleri uygulanacaktır. Bundan başka basın özgürlüğünün sınırlanmasında 28. maddenin beşinci, yedinci ve dokuzuncu fıkralarında bazı özel sınırlama sebeplerine yer verilmiştir.

Ancak ifade ve basın özgürlüklerine yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan meşru amaçlar çerçevesinde ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 28. maddeleri kapsamında yapılması gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen meşru amaçlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Ulusal güvenliğin korunması
- Toprak bütünlüğünün korunması
- Kamu emniyetinin korunması
- Düzensizliğin ve / veya suç işlenmesinin önlenmesi
- Sağlığın korunması
- Ahlakın korunması
- Başkalarının şöhretinin veya haklarının korunması
- Gizli olarak elde edilen bilgilerin açıklanmasının önlenmesi
- Yargı organlarının otorite ve tarafsızlığının sürdürülmesi

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda düzenlenen "meşru amaçlar" ile AİHS'de düzenlenen "meşru amaçlar" genel olarak örtüşmektedir.

Ancak "ahlakın korunması" ve "sağlığın korunması" ifadeleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda açıkça yer almamaktadır.

"Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması", "suçluların cezalandırılması", "özel ve aile hayatlarının korunması" ve "kanunun öngördüğü meslek sıralarının korunması" meşru amaçları da AİHS'de yer almamaktadır. Fakat bu düzenlemelerdeki farklılık yorumla giderilebilir niteliktedir.

Burada önemli olan, meşru amaçların istisnai nitelikte olduğu ve dar yorumlanması gerektiğidir.

Üçüncü aşama: demokratik toplumda gereklilik ve orantılılık

Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Öze dokunma yasağını ihlal etmeyen müdahaleler yönünden gözetilmesi öngörülen “demokratik toplum düzeninin gerekleri” kavramı, öncelikle ifade özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların zorunlu veya istisnai tedbir niteliğinde olmalarını, başvurulabilecek en son çare veya alınabilecek en son önlem olarak kendilerini göstermelerini gerektirmektedir. “Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma”, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacı karşılanması amacıyla yönelik olmasını ifade etmektedir. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa veya başvurulabilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez.

Başka bir ifadeyle, yapılan sınırlama, hak ve özgürlüğün özüne dokunarak kullanılmasını engelliyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hâle getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır.

Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Bu bağlamda, demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünün, sadece olumlu karşılanan veya kimseye saldırgan gelmeyen veya insanların kayıtsız kalabildiği bilgi ve düşünceler değil, devletin veya toplumun bir bölümünü eleştiren, saldırgan gelen, sarsıcı nitelik taşıyan veya rahatsız eden bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur. Çünkü bunlar, demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliğin gerekleridir.

Orantılılık ve ölçülülük testi yapılırken somut olaya yönelik cevap alınması gereken sorular vardır. Bu sorular, AİHM uygulamaları ile ortaya çıkmıştır:

1. İfadenin içeriğinde şiddet çağrısı, nefret söylemi ve terör propagandası var mı?
2. İfadeyi kullanan kişi kimdir? Kişinin terörle ilgisi, tanınmışlık düzeyi, toplumu etkileme gücü vb.
3. İfadede kullanılan araç nedir? Aracın etki ve yayılma niteliği; kitap, dergi, gazete gibi süreli ve süresiz yayınlar veya işitsel ve görsel araçlar...
4. İfadede kullanılan yöntem nedir? Yöntemin etkinliği ve geniş kitlelere ulaşma yeteneği; resim, karikatür, şarkı, slogan, dans, heykel, duruş, hareket vb.
5. İfadenin kullanıldığı yer neresi? Terör eylemlerinin yaygın olduğu veya güvenliğin zayıfladığı noktalarda ortaya konan ifade ile sakin yerlerdeki ifadenin etkisi farklılık göstermektedir.
6. İfade ne zaman kullanılmıştır?

Terör olaylarının etkili olduğu bir dönemde kullanılan ifadeler kamu düzenini daha olumsuz şekilde etkileyebilecektir (zamanın soğutucu etkisi).

MATERYAL NO.9 ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI

Dava, davacı şirkete ait (...) TV logosuyla yayın yapan televizyon kuruluşunda (...) tarihinde yayınlanan "(...)" isimli programda, gey olduğunu belirten ve iki ünlü erkek sanatçıyla ilişki yaşadığını iddia eden şahsın programa konuk edildiği, sarf edilen sözlerle toplumun değer yargılarına ve ahlak anlayışına ters düşen bir olayın son derece sıradan ve olağan bir konu gibi ekrana taşındığı ve özel hayatın deşifre edildiği, bu suretle 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasından hüküm altına alınan Radyo, televizyon ve veri yayınları hukukun üstünlüğüne, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın genel ilkelerine, temel hak ve özgürlüklere, milli güvenliğe ve genel ahlaka uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılırlık ilkesi ile aynı maddenin (f) bendinde hüküm altına alınan özel hayatın gizliliğine saygılı olunması yayın ilkesinin ihlal edildiği belirtilerek yayın kuruluşunun uyarılmasına dair 10.5.2006 tarihli Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kararının iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesi'nce; (...) tarihinde yayınlanan davaya konu programa dair yayın bantlarının izlenmesi sonucunda 3984 Sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrası ile (f) bendinde belirtilen yayının genel ahlaka ve özel hayatın gizliliğine saygılı olunması ilkelerine aykırı olduğu sonucuna varılarak davaya konu işlemin hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Örnek Olay Çalışması (Alternatif)

Bir yayın kuruluşuna ait televizyonda, (...) tarihinde yayınlanan Ana Haber Bülteni'nde; dönemin Başbakan Yardımcısı (...)’in eşinin eski kocasıyla yapılan röportajda “eşim beni bakanla aldattı”, “devlet tarafından verilen telefonda eşime aşk mesajları gönderdi” ve “seçim var diye konuşmam engellendi” alt yazıları eşliğinde, eski eşi (...)’in henüz kendisiyle evli olmasına rağmen, dört yıl önce (...) ile başladığını iddia ettiği beraberliklerine dair özel açıklamalarına yer verildiği gerekçesiyle 3984 Sayılı Kanunun 4. maddesinin (f) bendinde öngörülen yayın ilkesinin ihlal edildiğinden bahisle, yayın kuruluşunun uyarılmasına dair işlemin iptali istemiyle açılan davada yerel mahkeme basın ve yayın organlarında birçok kez yer alan olayın, kamuoyunun devamlı dikkatini çeken kişiler arasındaki ilişkilerin haber niteliğinde verildiği sonucuna varıldığından, tesis edilen işlemde hukuka uyarlık görülmediği gerekçesiyle davaya konu işlemin iptal edilmesine karar vermiştir.

Dinî ve ahlaki değerlere ilişkin ifadelerde idarenin takdir yetkisinin geniş olması konusunda

- Wingrove – Birleşik Krallık (Başvuru No. 17419/90)
- İ.A. – Türkiye (Başvuru No. 42571/98)
- Aydın Tatlav – Türkiye (Başvuru No. 50692/99)

Politik söylemlerde idarenin takdir yetkisinin dar olması konusunda

- Feldek – Slovakya (Başvuru No. 29032/95)
- Castells – İspanya (Başvuru No. 11798/85)

Şiddete, kin ve düşmanlığa teşvik eden, nefret söylemi içeren ifadelerde idarenin takdir yetkisi konusunda

- Gündüz – Türkiye [kabul edilebilirlik kararı] (Başvuru No. 59745/00)
- M'bala M'bala – Fransa (Başvuru No. 25239/13)
- Norwood – Birleşik Krallık [kabul edilebilirlik kararı] (Başvuru No. 23131/03)
- Medya FM Radyo ve İletişim Hizmetleri AŞ – Türkiye [kabul edilebilirlik kararı] (Başvuru No. 32842/02)
- Nur Radyo ve Televizyon Yayıncılığı AŞ – Türkiye (Başvuru No. 6587/03)
- Ginewski – Fransa (Başvuru No. 64016/00)
- Yavuz ve Yaylalı – Türkiye (Başvuru No. 12606/11)

Politikacılara ve devlet kurumlarına yönelik ifadelerde hoşgörü sınırı konusunda

- Eon – Fransa (Başvuru No. 26118/10)
- Otegi Mondragon – İspanya (Başvuru No. 2034/07)
- Castells – İspanya (Başvuru No. 11798/85)
- Mamère – Fransa (Başvuru No. 12697/03)
- Janowski – Polonya (Başvuru No. 25716/94)

Resmî belgelere dayanan ifadelerde ispat yükü dağılımı konusunda

- Colombani ve diğerleri – Fransa (Başvuru No. 51279/99)

Barışçıl gösteri izinleri konusunda idarenin takdir yetkisi

- Oya Ataman – Türkiye (Başvuru No. 74552/01)
- Stankov ve The United Macedonian Organisation Ilinden – Bulgaristan (Başvuru No. 29221/95)

MATERYAL NO. 11 ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI

Yurt dışındaki bir spor kulübünde futbol oynayan ünlü bir futbolcunun babası olan, bunun yanı sıra zaman zaman oğlunun transferleri ile ilgili basına açıklamalarda bulunan ve menajeri gibi davranan bir kişinin sevgilisi ile Bodrum'da tatil yapmaktayken plajda çekilmiş fotoğrafları bir magazin programında yayınlanmak suretiyle "Genç Sevgilisi ile Yakalandı, Sevgilisi ile (. . .)'da Tatil Yapan Futbolcunun Babası Bodrum'da Oğluna Nispet Yapıyor" başlığı altında haber yapılmıştır. RTÜK, söz konusu kişinin özel hayatına ilişkin fotoğraflarının televizyondan yayınlandığını ve programda yapılan yorumlar ile ilgili kişinin kişilik haklarının saldırıya uğratıldığı ve özel hayatın gizliliğine saygılı olunması yayın ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle, yayın kuruluşunun uyarılmasına karar vermiştir.

Özel Hayat ve Kamuya Mal Olmuş Kişi Kavramları

Kamuya mal olmuş kişilerin girilmemesi gereken yaşam alanları var mıdır?

- Von Hannover – Almanya Davası (Başvuru No. 59320/00, 24/06/2004)

15 Aralık 1999 tarihinde, Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, Monako Prensesi Caroline hakkında çocuklarıyla birlikte görüntülediği fotoğrafların yayımlanmasını kısıtlayan bir ihtiyati tedbir kararı vermiştir. Mahkeme bu kararını, çocukların özel hayatının gizliliğinin korunması ihtiyacının yetişkinlerinkinden daha fazla olması gerekçesiyle vermiştir. Ancak Alman Mahkemesi, mevcut durumda tartışmasız bir şekilde “kamuya mal olmuş kişi” konumunda olan başvuru sahibinin, resmî görevleri ile ilgili olanlar dışında günlük hayatından kareler gösterse dahi, kamuya açık alanlarda çekilmiş olan fotoğraflarının yayımlanmasına müsamaha göstermek zorunda olduğunu düşünmektedir. Mahkeme bu bağlamda, basın özgürlüğüne ve kamunun, böylesi bir kişinin genel anlamda halka açık yerlerde nasıl davrandığını bilmeye yönelik meşru çıkarına göndermede bulunmuştur.

İfade özgürlüğü her ne kadar fotoğrafların basılmasını kapsayacak şekilde geniş tutulmuşsa da söz konusu fotoğraflar “fikirlerin” değil, bir bireyin kişisel ve hatta mahrem “bilgilerini” içeren görüntülerin yayılması ile ilgili olduğu için başkalarının hakları ve itibarı özellikle önem arz etmektedir. Paparazzi fotoğrafları genellikle sürekli taciz ortamında çekilmekte ve söz konusu kişide, özel hayatına müdahale edildiğine hatta kendisine eziyet edildiğine dair güçlü duygular uyandırmaktadır. 8 ve 10. maddeler arasında dengeyi kurmadaki belirleyici faktör, çıkan fotoğraf ve haberlerin kamu çıkarı tartışmalarına ne derecede katkı yaptığıdır. Kamunun, başvuru sahibinin, özel yerlerin dışında görülmüş olsa bile, nerede olduğunu veya özel hayatında genel anlamda nasıl davrandığını bilmekte herhangi bir meşru çıkarı yoktur. Ünlü kişiler dâhil olmak üzere herkesin, özel hayatının korunmasına yönelik “meşru bir beklentisi” vardır. Dolayısıyla 8. madde ihlal edilmiştir.

- Von Hannover – Almanya (No. 2)[BD] (Başvuru No. 40660/08 ve 60641/08, 07/02/2012)

2002 ile 2004 yılları arasında, Alman dergileri “Frau im Spiegel” ve “Frau Aktuell”, başvuru sahibi olan Monako Prensesi Caroline ile kocasının, St Moritz ve Zürs'te yaptıkları kayak tatillerinde görüntüledikleri bir dizi fotoğrafı yayımlamıştır. “Frau im Spiegel” dergisinde yayımlanan üç fotoğraftan biri, o zaman Monako'nun başında bulunan Prenses Caroline'in babası Prens III. Rainier'in kötü sağlık durumundan bahseden bir yazı ile birlikte yayımlanmıştır (“ilk fotoğraf”). “Frau Aktuell” dergisinde yer alan fotoğraf da neredeyse aynıdır ve benzer bir yazıyla birlikte yayımlanmıştır.

26 Şubat 2008'de, Federal Anayasa Mahkemesi, Federal Yüksek Mahkemesinin, Prenses Caroline'in talebi neticesinde ilk fotoğrafın “Frau im Spiegel” dergisi tarafından daha fazla yayımlanmasını engelleyecek bir ihtiyati tedbir kararı verilmesini reddetme kararını onaylamıştır. Mahkeme bu kararını, söz konusu fotoğrafın bilgi değerinin, fotoğrafa eşlik eden yazı bağlamında değerlendirilmesi gerekçesiyle vermiştir. İkinci fotoğrafla ilgili olarak ise ne fotoğrafın kendisi ne de yayımlanan yazı, genel kamu çıkarı ile veya günümüz toplumu ile ilgili bulunmuştur. Yayımlanan bilgiler tamamen Prenses Caroline'in özel hayatına odaklanmakta ve sadece eğlence amacına hizmet etmektedir. Üçüncü fotoğrafta ise yayımlanan yazı her ne kadar kamu çıkarını ilgilendiren, günümüz toplumuyla ilgili bir olaya göndermede bulunsa da (Monako'daki Gül Balosu), fotoğrafla olay arasında herhangi bir bağ yoktur. Bu fotoğraflar ancak başvuru sahibinin rızası ile basılabilir. Fakat ilk fotoğrafla ilgili olarak; bir taraftan kamu çıkarı tartışmalarına katkıda bulunacak herhangi bir bilgi içermezken diğer taraftan bu durum, fotoğrafa eşlik eden yazı için geçerli değildir. Prens Rainier'i etkileyen hastalık kamuyu ilgilendiren bir mevzudur. Buna göre basının, prensin çocuklarının, aile dayanışmasına yönelik yükümlülükleri ile tatile çıkma isteği gibi özel hayatlarındaki meşru ihtiyaçlarını nasıl bağdaştırdıklarına

MATERYAL NO. 12 İLGİLİ AİHM İÇTİHATLARI

dair haber yapma hakkı vardır. Bu açıdan bakıldığında söz konusu fotoğrafın, yazıda anlatılan olayla yeterince yakın bir ilgisi vardır.

Başvuru sahibinin, "Frau Aktuell" dergisine karşı ayrıca talep ettiği ihtiyati tedbir kararı da benzer gerekçelerle 6 Mart 2007 tarihinde Alman Federal Yüksek Mahkemesi tarafından geri çevrilmiştir. Başvuru sahipleri, 8. maddedeki haklarının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuşlardır.

Alman mahkemelerinin ilk Von Hannover kararından sonraki yaklaşım değişikliğini dikkate alarak ve çakışan çıkarların dengelenmesinde ulusal mahkemelerin elinde bulunan takdir yetkisinin sınırları doğrultusunda, Mahkeme, 8. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme, yerel mahkemeler için, 8 ve 10. maddelerde yer alan haklar arasında denge kurarken dikkate alacakları beş kriter belirlemiştir:

(1) Söz konusu bilginin kamu yararı içeren bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı

Dikkate alınması gereken ilk ve asıl kriter, fotoğrafların veya yazıların kamu yararı içeren bir tartışma konusuna olan katkısıdır. Kamu yararı mevzusunun tanımı, davanın koşullarına bağlıdır ve siyasi konular veya suçlarla sınırlı olmayıp spor veya performans sanatçılarıyla ilgili yayınları da içerir.

Alman mahkemelerinin, fotoğrafların bilgi değerini, eşlik eden yazılar ışığında değerlendirmesi, Sözleşme kapsamında eleştirilemez. Fotoğraflarla yazıda anlatılan olay arasında yeteri derecede yakın bir ilişki bulunmuştur.

Bu bağlamda Mahkeme, Alman mahkemelerinin başvuru sahiplerini benzer durumlarda gösteren diğer iki fotoğrafın yayımlanmasını yasaklayan ihtiyati tedbir kararını, sadece eğlence amacıyla yayımlandıkları gerekçesiyle onayladığının altını çizmiştir. Mahkeme, söz konusu fotoğrafların, Prens Rainier'in hastalığı ile ilgili eşlik eden haberin ışığında değerlendirildiğinde, kamu yararını içeren bir konuya, bir nebze de olsa, katkıda bulunduğunu kabul etmiştir.

Başvuru sahiplerinin, medyanın, günümüz toplumunda yer alan her olayı fotoğraflarının basılmasını haklı gösterecek bir bahane olarak kullanacağını öne sürmesi üzerine Mahkeme, gelecekteki yayınların uygunluğuna dair karar vermek gibi bir görevi olmadığını belirtmiştir. Ancak buna karşın, Federal Anayasa Mahkemesinin, herhangi bir haberin, sadece önemli bir kişinin fotoğrafının yayımlanması için bir bahane olarak kullanılması durumunda, kamuoyu oluşturmaya yönelik bir katkının veya medyanın 10. maddeden kaynaklı haklarının geçerli olmasına imkân sağlayacak gerekçenin oluşmayacağına dair yaptığı uyarıyı uygun bulmuştur.

(2) İlgili kişinin adının çıkması

Mahkeme, kamuya mal olmuş kişilerin, özel hayatlarının sıradan bireylerle aynı derecede korunmasını isteme hakları olduğunu iddia edemeyeceklerine dair içtihadını yinelemek suretiyle, ilk başvuru sahibinin Monako Prensiği adına resmî işlevler üstlenip üstlenmediği ve bu işlevleri ne dereceye kadar üstlendiği sorusundan bağımsız olarak, tanınmış kişiler oldukları su götürmez bir gerçek olan başvuru sahiplerinin sıradan özel şahıslar olduklarının iddia edilemeyeceğini öne sürmüştür. Başvuru sahipleri açık ve net bir şekilde kamuya mal olmuş kişilerdir.

(3) İlgili kişinin önceki davranışları

Her ne kadar önceki davranışlar incelenecek olsa da, daha önceki durumlarda basınla iş birliğine gidilmiş olması gerçeği başlı başına, taraflardan birinin söz konusu fotoğrafın yayımlanması karşısında tüm korunmadan mahrum bırakılması için bir argüman olarak kullanılamaz. Ancak Mahkeme, başvuru sahiplerinin, özel hayatlarını sürekli olarak basının müdahalesinden koruma yönünde iddia ettikleri çabalarını dikkate almamıştır.

(4) Yayının içeriği, şekli ve sonuçları

Fotoğrafın veya yazının yayımlanma şekli, söz konusu kişinin burada nasıl temsil edildiği ve haberin yayılma boyutları önemli faktörler olabilir. Eldeki bilgiler doğrultusunda Mahkeme sadece, başvuru sahiplerinin St Moritz'de bir sokağın ortasında görüntülendikleri fotoğrafların başlı başına yasaklanmalarını haklı çıkaracak boyutta rahatsız edici olmadığını ifade etmiştir.

(5) Fotoğrafların çekildiği koşullar

Fotoğrafi çekilen kişinin fotoğrafların çekilmesine ve sonrasında yayımlanmasına izin verip vermemesi veya bunun, bilgileri dışında veya hırsızca yapılmış olup olmaması değerlendirilmesi gereken diğer hususlardır. Söz konusu müdahalenin doğası veya ciddiyeti ve ilgili şahıslar açısından sonuçları dikkate alınmalıdır.

Başvuru sahipleri, söz konusu fotoğrafların genel anlamda kendilerinin taciz edilerek çekildiğini iddia etmişler fakat yerel mahkemeler nezdinde olumsuz koşullara dair spesifik bir delil gösterememişlerdir. Bu eksiklik dikkate alındığında ve fotoğrafların çekildiği koşulların değerlendirilmesi açısından Alman içtihadında mevcut bulunan hüküm doğrultusunda, söz konusu faktörün, Mahkeme tarafından daha fazla incelenmesine gerek duyulmamıştır.

- Haldimann ve diğerleri – İsviçre davası (no 21830/09)

Dört gazetecinin bir görüşmeyi gizli kamerayla kaydetmeleri ve yayınlamaları nedeniyle hüküm giymesi ile ilgili Haldimann ve diğerleri – İsviçre davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, altı oya karşı bir oyla, İsviçre makamlarının, gazetecilerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade özgürlüğü ile ilgili 10. maddesi kapsamında koruma altında olan haklarını ihlal ettikleri kanaatine varmıştır. Mahkeme, gazeteciler tarafından gizli kamera kullanılmasının, kameraya alınan şahsın sadece şahsi kapasitesinde hedef alınmadığı, aynı zamanda profesyonel bir sigortacı olarak hedef alındığı olayda, kamu yararı ile ilgili bir hususta kamuya bilgi sağlamak amacını güttüğünün altını çizmiştir. Mahkeme, söz konusu sigortacının özel hayatına yapılan müdahalenin, sigorta aracılığı alanındaki usulsüz uygulamaların ifşa edilmesi sonucunda ortaya çıkacak kamu yararından daha ağır basacak kadar ciddi olmadığı kanaatine varmıştır.

Gazetecinin özen yükümlülüğü

Gazeteci bilgiyi teyit etmek için iyi niyetli çabalar göstermiş midir ve söz konusu yayın kamu yararına mıdır?

Fressoz ve Roire – Fransa (Başvuru No. 29183/95, § 54, 1999)

Stankiewicz – Polonya davası (Başvuru No. 48723/07)

≠

Stangu ve Scutelnicu – Romanya (Başvuru No. 53899/00, 2006)

Radio France – Fransa (Başvuru No. 53984/00)

MATERYAL NO. 13 İDARİ YAPTIRIMLARLA İLGİLİ AIHM İÇTİHAHLARI

İdarenin yayın durdurma, yayın yasağı, el koyma, toplatma ve izin reddi kararları

- Otto Preminger Institute – Avusturya (Başvuru No. 13470/87)
- Wingrove – Birleşik Krallık (Başvuru No. 17419/90)
- Müller – İsviçre (Başvuru No. 10737/84)
- Balsytė-Lideikienė – Litvanya (Başvuru No. 72596/01)
- Medya FM Reha Radyo ve İletişim Hizmetleri AŞ – Türkiye [kabul edilebilirlik kararı] (Başvuru No. 32842/02)
- Nur Radyo ve Televizyon Yayıncılığı AŞ – Türkiye (Başvuru No. 6587/03)
- Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım AŞ – Türkiye (Başvuru No. 64178/00)
- Ürper ve diğerleri – Türkiye (Başvuru No. 14526/07)

İnternet içeriğinin kaldırılması / engellenmesi kararları

- Ahmet Yıldırım – Türkiye (Başvuru No. 3111/10)
- Cengiz ve diğerleri – Türkiye (Başvuru No. 48226/10)
- Times Newspapers Ltd – Birleşik Krallık [nos. 1 ve 2] (Başvuru No. 3002/03 ve 23676/03)

İletişimin önleyici olarak dinlenmesi kararları (prosedürel garantiler)

- Roman Zakharov – Rusya [BD] (Başvuru No. 47143/06) [8. madde açısından]

Yargı kararı ile adli para cezası uygulanması

- İ.A. – Türkiye (Başvuru No. 42571/98) [kitap yayını]
- Aydın Tatlav – Türkiye (Başvuru No. 50692/99) [kitap yayını]
- Kudrevičius ve diğerleri – Litvanya [BD] (Başvuru No. 37553/05) [gösteri sırasında yolu trafiğe kapatma]
- Barraco – Fransa (Başvuru No. 31684/05) [gösteri sırasında yolu trafiğe kapatma]
- Janowski – Polonya [BD] (Başvuru No. 25716/94) [emre aykırılık]

Radyo – Televizyon yayın / politik içerikli reklam izinleri / idari cezalar

- Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano – İtalya [BD] (Başvuru No. 38433/09)
- VgT Verein gegen Tierfabriken – İsviçre (Başvuru No. 24699/94)
- Animal Defenders International – Birleşik Krallık [BD] (Başvuru No. 48876/08)
- TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti – Norveç (Başvuru No. 21132/05)
- Oran – Türkiye (Başvuru No. 28881/07) [seçim kampanyası / medyada çoğulculuk]

İdari taleplerin reddi

- Mansur Yalçın ve diğerleri – Türkiye (Başvuru No. 21163/11) [eğitim hakkı açısından]
- İzzettin Doğan ve diğerleri – Türkiye [BD] (Başvuru No. 62649/10) [9. madde]
- Association for Solidarity with Jehovah's Witnesses ve diğerleri – Türkiye (Başvuru No. 36915/10)

İdari disiplin yaptırımları (uzaklaştırma / göreve son verme / emekliliğe sevk vs.)

- Ebrahman – Fransa (Başvuru No. 64846/11) [9. madde açısından]
- Eweida ve diğerleri – Birleşik Krallık (Başvuru No. 48420/10, 36516/10, 51671/10) [9. madde açısından]
- Doğru – Fransa (Başvuru No. 27058/05) [öğrenci - 9. madde açısından]
- Baka – Macaristan [BD] (Başvuru No. 20261/12) [10. madde açısından]
- Arzu Özpinar – Türkiye (Başvuru No. 20999/04) [8. madde açısından]
- Schüth – Almanya (Başvuru No. 1620/03) [8. madde açısından]
- Vogt – Almanya [BD] (Başvuru No. 17851/91) [10. madde açısından]
- Guja – Moldova [BD] (Başvuru No. 14277/04) [10. madde açısından]
- Emel Boyraz – Türkiye (Başvuru No. 61960/08) [8 ve 14. madde açısından]
- Sidabras ve Džiautas – Litvanya (Başvuru No. 55480/00 ve 59330/00) [14 ve 8. madde]
- Şahin Kuş – Türkiye (Başvuru No. 33160/04) (meslek icra ruhsatı iptali - 8. madde)
- Karaçay – Türkiye (Başvuru No. 6615/03) [sendika üyeliği - 11. madde]
- Kayasu – Türkiye (Başvuru No. 64119/00 ve 76292/01) [10 ve 13. madde]

Sanatsal faaliyet ve toplantı izinleri konusunda

- Ulusoy – Türkiye (Başvuru No. 34797/03) (tiyatro eseri sahnelenmesi)
- Oya Ataman – Türkiye (Başvuru No. 74552/01) (toplantı-gösteri yürüyüşü bildirim yükümlülüğü)
- Çiloğlu – Türkiye (Başvuru No. 73333/01) (toplantı-gösteri yürüyüşü bildirim yükümlülüğü)
- Mouvement raëlien suisse – İsviçre [BD] (Başvuru No. 16354/06) [dinî içerikli reklam afişi]
- Stankov ve The United Macedonian Organisation Ilinden – Bulgaristan (Başvuru No. 29221/95)

Parti ve dernek kurma izni ve kapatmaları konusunda

- Jehovah's Witnesses of Moscow – Rusya (Başvuru No. 302/02)
- Bessarabia Metropolitan Kilisesi ve diğerleri – Moldova (Başvuru No. 45701/99)
- Demokratik Toplum Partisi – Türkiye (Başvuru No. 3840/10) [parti]

MATERYAL NO. 14 ULUSAL MEVZUAT HÜKÜMLERİ

- Devlet Memurları Kanunu, madde 124, 125
- Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu, madde 16/c (küfürlü konuşmak)
- RTÜK Kanunu, madde 8
- Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunu, madde 11 (toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz)
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, madde 21 (özel hayatın gizliliği)
- 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanunu, madde 63, 65/a,b,d
- 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, madde 11
- 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun
- YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği
- 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ve Desteklenmesi Hakkında Kanun
- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuat
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, madde 9 (kişilik hakları ve özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi)

Dosyanın incelenmesinden; 78'liler Derneği ve Kültürlerarası İletişim Derneği tarafından 12.09.2004 tarihinde Marmaris ilçesinde düzenlenmek istenen "1. Marmaris Demokrasi ve Kültür Şenliği - Nete-kim Festival" adlı etkinliğin, davacının üyesi bulunduğu düzenleme kurulunca 2911 sayılı Yasa uyarınca 03.09.2004 tarihinde davalı Kaymakamlığa bildirilmesi üzerine, 12 Eylül 1980 tarihinde silahlı kuvvetlerin yönetime el koymasını protesto amaçlı etkinliğin yerel ve ulusal basında sıkça yer aldığı ve çeşitli siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri tarafından, bu etkinliğe karşı olduklarını belirten gerginlik yaratacak açıklamalarda bulunulduğu; bunun yanında etkinliği destekleyen sivil toplum örgütlerinin de basına demeç verdiği, bu açıklamaların basın-yayın organlarında yayımlanması üzerine kamuda rahatsızlık oluştuğu, söz konusu etkinliğin gerçekleşmesi hâlinde iki karşıt grubun karşılaşmasına sebebiyet verilmek suretiyle kamu düzeninin bozulacağı, turizmin etkileneceği ve suç işlenmesinin kuvvetle muhtemel olduğu kanaatine varılarak suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikenin mevcut olduğu gerekçesiyle dava konusu işlemle etkinliğin 2911 sayılı Yasa'nın 17. maddesi uyarınca yasaklandığı, bunun üzerine davacılar tarafından bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

(...)

Yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması kriterlerinden biri olan ölçülülük ilkesi ise amaç ve araç arasında makul bir ilişkinin bulunması, diğer bir deyişle yapılan sınırlamayla sağlanan yarar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade etmektedir. Bu ilkenin, sınırlayıcı önlem ile sınırlama amacı arasındaki ilişkinin denetiminde, yasal önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olup olmadığını saptamaya yönelik elverişlilik; sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşma ve demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu olup olmadığını arayan zorunluluk; ayrıca amaç ve aracın ölçüsüz bir oranı kapsayıp kapsamadığını, bu yolla ölçüsüz bir yükümlülük getirip getirmediğini belirleyen orantılılık ilkeleri olmak üzere üç ana ilkesi bulunmaktadır.

Toplantı düzenleme özgürlüğünün sınırlandırılmasında, "amaç"; millî güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık ve genel ahlakın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi; "araç" ise toplantının ertelenmesi veya yasaklanmasıdır. Toplantının düzenlenmesi hâlinde, amacın gerçekleştirilmesi (örneğin, kamu düzeninin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi) imkânsız hâle gelecek ise erteleme veya yasaklamanın zorunluluğundan bahsedilebilecektir. Bununla birlikte, ölçülülük ilkesinin varlığından söz edebilmek için, zorunluluk yeterli olmamakta; yukarıda aktarıldığı gibi, amaç ile araç arasında makul bir oranın bulunması da gerekmektedir. Bu bağlamda, toplantının ertelenmesi ile istenilen amaca ulaşılacağı hâllerde, yasaklama yoluna gidilmesi, ölçülülük ilkesine ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesine aykırılık teşkil edecektir.

Uyuşmazlığa konu olayda, her ne kadar, "1. Marmaris Demokrasi ve Kültür Şenliği - Nete-kim Festival" adlı etkinlikle ilgili olarak birtakım siyasi parti ve sivil toplum örgütlerinin karşıt görüşlerinin basın-yayın organlarında yer alması nedeniyle söz konusu etkinliğin gerçekleşmesi hâlinde iki karşıt grubun karşılaşmasına sebebiyet vereceği gerekçesiyle dava konusu işlem tesis edilmiş ise de söz konusu etkinliğin düzenlenmesi hâlinde suç işleneceğine dair açık, somut ve yakın tehlike bulunduğu ortaya konulamamıştır.

Kaldı ki gerek 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun gerekse 2911 sayılı Yasa'nın kaymakamlara verdiği yetki çerçevesinde, ilçe sınırları dâhilinde gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasının ve ihtiyaç duyulduğunda toplantının dağıtılmasının idarenin görev ve yetkisi içinde olduğunda da kuşku bulunmamaktadır.

MATERYAL NO. 15 ÖRNEK DANIŞTAY KARARI

Dolayısıyla açık, somut ve yakın tehlikeden bahsedilemeyen dava konusu olaydaki durum, ancak bir erteleme sebebi teşkil edebileceğinden; ayrıca erteleme müessesesinin işletilmesi hâlinde toplantı düzenleme hak ve özgürlüğünün özüne dokunulmaksızın yasal amaca ulaşılabileceğinden, etkinliğin yasaklanması yoluna başvurulmasında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Danıştay 10. Dairesi, 08.11.2010 tarih ve Esas No. 2007/6515 Karar No. 2010/8931 sayılı Kararı

- İlgilinin hassas olarak gördüğü bir duruma çözüm bulmak için başka etkin araçlara sahip olup olmadığını incelemek gerekmektedir,
- Açıklanan bilginin kamu yararı açısından taşıdığı önemi de dikkate almak gerekmektedir,
- Açıklanan bilgilerin doğruluğu konusunda taraflar arasında hiçbir ihtilaf yoktur ve
- Son olarak, orantılılık değerlendirmesi başvuruca verilen cezanın da analiz edilmesini gerektirir.

Vilho Eskelinen ve diğeri - Finlandiya ([BD], 63235/00)

“Özet olarak, savunmacı devletin, AİHM önünde, başvuruca 6. maddenin sunduğu korumadan yararlanmasını engellemek amacıyla onun memur statüsünü ileri sürebilmesi için iki şartın yerine getirilmiş olması gerekmektedir: Birincisi, ilgili devletin iç hukukunun söz konusu görev veya memur kategorisi için mahkemeye başvurulamayacağını açıkça belirtmiş olması gerekmektedir. İkincisi, mahkemeye ulaşma hakkına getirilen bu istisna devlet çıkarıyla ilgili makul nedenlere dayanmalıdır. İlgilinin, kamu gücünün kullanılmasına ilişkin bir hizmet veriyor olması ya da böyle bir sektörde çalışıyor olması, tek başına yeterli değildir. Bir memurun 6. madde güvencelerinden dışlanabilmesi için devletin söz konusu memurun kamu gücünün kullanımına katıldığını veya -Pellegri Davası'nda, Mahkemenin kullandığı ifadeye göre- memur ile işvereni devlet arasında “özel bir güven ve sadakat” ilişkisinin bulunduğunu göstermesi yetmez. Devletin aynı zamanda uyuşmazlık konusunun kamu gücünün kullanımıyla ilgili olduğunu veya bu özel ilişkiyi söz konusu ettiğini göstermesi gerekmektedir. (...)”

MATERYAL NO. 17 EKSİK GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

DAVACI : (...) RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞI AŞ
VEKİLİ : ...
DAVALI : RADYO TELEVİZYON ÜST KURULU BAŞKANLIĞI / ANKARA
VEKİLİ : ...

DAVANIN ÖZETİ : Davacı şirkete ait "(...)" logosu ile yayın yapan televizyon kanalında 26.10.2010 tarihinde yayımlanan "Yazı İşleri" isimli programda, mülga 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği gerekçesiyle uyarılmasına ilişkin 24.11.2010 tarih ve 9693 sayılı yazı ile bildirilen 10.11.2010 tarih ve 2010/63 sayılı toplantıda alınan 19 numaralı kararın; program sunucularının gazetecilik yaptıklarını ve gazeteci olarak sorular yönelttiklerini tüm program boyunca tekrarladıkları, sunucuların konuğa kendisini bu kadar önemsemesinin hiç doğru olmadığını, önceki olaylardaki tutumunun ve davranışlarının ne kadar hatalı olduğunu ifade ederek sorular sordukları, kendi görüşlerini en sert biçimde ifade ettikleri, rejime karşı tavır ve davranışları nedeniyle konuk (...)’ün karşılaştığını ileri sürdüğü sorunların Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve yasalarla çizilmiş demokratik laik hukuk devleti ilkelerine aykırı tavır ve davranışlarından kaynaklandığının özellikle belirtildiği, basın özgürlüğü sınırlarının aşılmadığı, program konusunun sözlerinin bütünden koparılarak aktarıldığı ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu, programda sarf edilen sözlerin devletin Anayasal düzenine yönelik bölücü ve yıkıcı düşünceleri içerdiği dikkate alındığında konunun demokratik toplumun koşullarından olan iletişim özgürlüğü hakkı kapsamında kabul edilmesine olanak bulunmadığı, yayın özgürlüğünün kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırı olamayacağı belirtilerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Dava, davacı şirkete ait "(...)" logosu ile yayın yapan televizyon kanalında (...) tarihinde yayımlanan "(...)" isimli programda, mülga 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği gerekçesiyle uyarılmasına ilişkin 24.11.2010 tarih ve 9693 sayılı yazı ile bildirilen 10.11.2010 tarih ve 2010/63 sayılı toplantıda alınan 19 numaralı kararın iptali istemiyle açılmıştır.

Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un "Yayın İlkeleri" başlıklı 4. maddesinin 1. fıkrasında, radyo, televizyon ve veri yayınlarının, hukukun üstünlüğüne, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın genel ilkelere, temel hak ve özgürlüklere, millî güvenliğe ve genel ahlaka uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılacağı hüküm altına alınmış; 33. maddesinin 1. fıkrasında, "Üst Kurul, öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlal eden, yayın ilkelerine ve bu Kanun'da belirtilen diğer esaslara aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyarır veya aynı yayın kuşağında açık şekilde özür dilemesini ister. Bu talebe uyulmaması veya aykırılığın tekrarı hâlinde ihlale konu olan programın yayını, bir ila on iki kez arasında durdurulur. Cezaya yol açan fiilde sorumlulukları belirlendiği takdirde programın yapımcısı ve varsa sunucusu da bu süre içerisinde hiçbir ad altında başka bir program yapamaz ve sunamaz. Yayını durdurulan programların yerine, aynı yayın kuşağında ve reklamsız olarak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına Üst Kurulca hazırlatılacak eğitim, kültür, trafik, kadın ve çocuk hakları, gençlerin fiziksel ve ahlaki gelişimi, uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklarla mücadele, Türk dilinin güzel kullanımı ve çevre eğitimi konularında programlar yayımlanır." hükmüne yer verilmiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden; davacı şirkete ait "(...)" logolu televizyon kanalında (...) tarihinde saat 21.00'da yayımlanan "(...)" isimli programda, sunucu (...)’ın, "En azından 28 Şubat tartışmasına bir katkı olsun diye bunu yaptık. Bu dönem ne kadar aydınlanırsa gelecek o kadar aydınlanır." ifadeleriyle (...) lideri (...)’ün programa neden konuk edildiğini açıkladığı, 28 Şubat sürecinde (...) ve tarikatının rolü konusunda sorulan sorularla da (...)’ün görüşlerinin alındığı, (...)’ün program süresince görüşlerini ve eylemlerinin gerekçelerini anlatırken sorununun sistemle olduğunu ve bu sistemin (Türkiye’nin Anayasal düzenininin) yıkılması gerektiğini, "Türkiye’de mesele rejim hadisesidir, iktidar hadisesi değildir, Türkiye’de rejim meselesi vardır, iktidar meselesi yoktur, bakın ben size gayet basit bir şey söyleyeyim, bir parlamento bugün 550 kişi mi? 550 tane mebus bir kanun teklifi yapıp da 'Biz şapka devrimini ortadan kaldıralım.' diye bir teklif verebilirler mi?", "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre bu mümkün değil.", "-Parlamento ne iş görür?", "-Türkiye’nin sorunu şapka devrimini kaldırmak mıdır?" diye sorduklarında siz ne cevap veriyorsunuz?", "Şimdi bu bir tanesidir, buna bağlı çok şeyler vardır, ben ister şapka ister sarık ister cüppe, kendi öz vatanımda, kendi öz memleketimde kendi kıyafetimle gezemeyeceksem ben burada ne yapabilirim?", "-Şu anda geziyorsun.", "- Geziyorsun işte!", "Ben geziyorum, dinlemediğim için geziyorum, kanun yerinde duruyor, kanun buzdolabında duruyor." (...) "Siz ne dokunmuşlardı ki bir anda ortaya fırladınız?" sorusu üzerine, "Bize dokunani söyleyeyim mi? 1924’te ahkâm-ı ilahiye kaldırıldı, şeri mahkemeler kaldırıldı, ondan sonra bütün türbeler reddedildi, ondan sonra arkasından harf inkılabı yapıldı, ondan sonra kıyafet inkılabı yapıldı..." (...) "Ben diyorum ki bu memleket İslam memleketidir, ben hayatımı İslami olarak yaşamak istiyorum, hukukumu İslami olarak yaşamak istiyorum, boşanmamın İslami olmasını istiyorum, evlenmemin İslami olmasını istiyorum, mirasımın İslami olmasını istiyorum, ilahi, yani medeni hukukumun İslami olmasını istiyorum, ben Müslümanım, İslam’ım bunu iktiza ediyor." (...) "Bir Müslüman ki kendi peygamberinin kıyafetine öcü diyor, bu Müslüman ne düşünürse düşünsün kıymeti mi var ki? Bu bir kere kendi kendini bir adam sanıyor bu insanlar?", "-Şimdi sizin rejimle bir sorunuz var ve her rejim kendini savunma hakkına sahiptir, o zaman başınıza gelenlere şaşırıyorsunuz?", "Hiç de şaşırmadım hiç de kızmadım, hiç de üzülmedim.", "-O zaman rejime bir şey söyleme hakkınız yok.", "Rejimin yıkılması lazım. Bunu söylüyorum." şeklindeki sözlerle ifade etmesi üzerine, 3984 sayılı Kanun’un 4. maddesinin 1. fıkrasında yer alan, "Radyo, televizyon ve veri yayınları, hukukun üstünlüğüne (...) uygun olarak (...) yapılır." ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle dava konusu işlemlerle davacı şirketin uyarılmasına karar verilmesi üzerine görülmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Dava dosyasında mevcut yayın CD’si, deşifre metni ve diğer bilgi belgelerin birlikte değerlendirilmesinden; uyuşmazlık konusu programa katılan (...) lideri (...)’e 28 Şubat sürecinde (...) ve tarikatının rolü ile ilgili sorular yöneltildiği, program konuyu tarafından mevcut rejimin yıkılması gerektiğinin belirtildiği, programda kullanılan ifadeler ve sarf edilen sözlerle yukarıda açıklaması yer alan yayın ilkesinin ihlal edildiği anlaşıldığından, davacı şirketin uyarılmasına ilişkin olarak tesis edilen dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, davanın REDDİNE, aşağıda dökümü yapılan 174,10 TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 1.100,00-TL avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, artan posta ücretinin isteği hâlinde davacıya iadesine, kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren 30 gün içerisinde Danıştaya temyiz yolu açık olmak üzere ... tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

MATERYAL NO. 18 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2013/2920)

Karar Tarihi: 07/07/2015

R.G. Tarih-Sayı: 14/08/2015-29445

I. BAŞVURUNUN KONUSU

Başvuru, tutuklu olarak bulunduğu cezaevinde yaptığı açlık grevi nedeniyle başvurucuya disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiası hakkındadır.

(...)

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

(...)

B. Değerlendirme

1. İfade Özgürlüğü Yönünden

20. Başvurucu, görüşlerini ifade etmek için katıldığı açlık grevi nedeniyle disiplin cezası almasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

21. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak veya vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyet'in temel nitelikleri ve Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sıralarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

22. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğünün kullanımında başvurula-bilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının Anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (*Emin Aydın Davası* [GK], B. No. 2013/2602, 23/01/2014, §43).

23. İfade özgürlüğü; insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (*Emin Aydın*, § 40).

24. Başvurucunun, kendi beyanına göre “Kürt sorunu”na ilişkin demokratik bir çözüm arayışına dikkat çekmek ve açlık grevi yapan diğer tutuklu ve hükümlülere destek olmak amacıyla açlık grevi yapmasının bir çeşit ifade yöntemi olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

25. Hükümlü ve tutuklular, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın ve Sözleşme’nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler [bk. *Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, B. No. 2013/583, 10/12/2014, § 65; *Hirst / Birleşik Krallık* (No. 2), B. No. 74025/01, 06/10/2005, § 69]. Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğü de (bk. *Yankov / Bulgaristan*, B. No. 39084/97, 11/12/2003; *T. / Birleşik Krallık*, B. No. 8231/78, 12/10/1983) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır.

26. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen istisnalar gereğince ifade özgürlüğü mutlak bir hak niteliğinde değil, sınırlanabilir niteliktedir. Bununla birlikte ifade özgürlüğünün demokratik toplumlar için önemi gözetildiğinde, bu hakka ilişkin sınırlamaların daha dar yorumlanması ve sınırlamaların gerekli olduğuna dair gerekçenin inandırıcı ve makul olması gerekir (bk. *Yankov / Bulgaristan*, § 129). Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamaların denetiminin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir (*Abdullah Öcalan* [GK], B. No. 2013/409, 25/06/2014, § 70).

27. Öte yandan, cezaevinde bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlandırma, makul ve ölçülü olmalıdır (bk. yukarıda belirtilen *Silver ve diğerleri / Birleşik Krallık*, B. No. 5947/72, 23/03/1983, §§ 99-105).

28. Açıklanan ilkeler ışığında, başvuruya konu olayda, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığına, sonrasında ise müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığına belirlenmesi gerekmektedir.

a. Müdahalenin Mevcudiyeti

29. Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olan başvurucu, “Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümü için diyalog ortamının sağlanması ve müzakerelerin Abdullah Öcalan ile yapılması” amacıyla diğer tutuklu ve hükümlülerin başlattığı açlık grevine katılması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Dolayısıyla bir ifade yöntemi olarak kabul edilen açlık grevi yapmaktan dolayı verilen disiplin cezasının başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Yukarıda anılan müdahale Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmede Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle, sınırlamanın Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet’in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

MATERYAL NO. 18 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

i. Kanunla Sınırlama

31. 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde, öngörülebilir ve ulaşılabilir bir şekilde "açlık grevi yapmak" eylemine karşılık gelen disiplin yaptırımı kabul edildiğinden başvuruçunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanuni dayanağı olduğu açıktır.

ii. Meşru Amaç

32. Açlık grevi nedeniyle başvuruçuya disiplin cezası verilmesinin, cezaevi düzeninin ve güvenliğinin sağlanması amacıyla yapıldığı ve bunun da Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ifade özgürlüğüne ilişkin 26. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninde Gerekli Olma ve Ölçülülük

33. İfade özgürlüğü bazı sınırlandırmalara tabi olabilir. İfade özgürlüğüne ilişkin olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (*Abdullah Öcalan*, § 91).

34. 1982 Anayasası'nda belirtilen "demokratik toplum düzeni" kavramı, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplum düzeni" ölçütü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesi ile AİHS'nin "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ölçütünün bulunduğu 8, 9, 10 ve 11. maddelerindeki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü; çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temelinde yorumlanmalıdır (*Abdullah Öcalan*, § 93).

35. Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Demokratik bir hukuk devletinde, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hâle getiren sınırlamalara yer verilemez. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın, temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırmasını düzenleyen 13. maddesinde de temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda öngörülen sebeplerle ve ancak kanunla sınırlandırabileceği kabul edilmiştir. Anayasal açıdan dokunulamayacak öz, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık gösterir. Bununla birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldırıcı bir nitelik taşıyıp taşıyıp taşımayacağı gerekir (*Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No. 2013/9343, 05/06/2015, § 66).

36. Temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın yapılan sınırlamalar yönünden ise bu sınırlamaların, demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Bir başka deyişle, öze dokunan sınırlamalar, "demokratik toplum düzeni gerekleri" ve "ölçülülük ilkesi"ne evlebiyetle aykırı olacağından, Anayasa koyucu, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunan sınırlamalar yönünden "demokratik toplum düzeni gerekleri" ve "ölçülülük ilkesi" bakımından ayrıca inceleme yapılmasına gerek görmemiştir (*Mehmet Ali Aydın*, § 67).

37. Öze dokunma yasağını ihlal etmeyen müdahaleler yönünden gözetilmesi öngörülen "demokratik toplum düzeninin gerekleri" kavramı, öncelikle ifade özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların zorunlu veya istisnai tedbir niteliğinde olmalarını, başvurulabilecek en son çare yahut alınabilecek en son önlem olarak kendilerini göstermelerini gerektirmektedir. "Demokratik toplum düzeninin gerekleri"nden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması

amacına yönelik olmasını ifade etmektedir. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması veya gidilebilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (*Mehmet Ali Aydın*, § 68).

38. Buradan çıkan sonuca göre, demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünün sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen ifadeler için değil devletin veya toplumun bir bölümünü eleştiren, onlara sarsıcı gelen, rahatsız eden ifadeler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur. Çünkü bunlar, demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir (bk. *Handyside / Birleşik Krallık*, B. No. 5493/72, 07/12/1976 § 49).

39. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları, 5275 sayılı Kanun'un sekizinci bölümünde düzenlenmiş, uygulanacak disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Anılan kurala göre 5275 sayılı Kanun kapsamında bir disiplin suçunun oluşabilmesi için her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre, hükümlü hakkında, ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliği ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E. 2013/6, K. 2013/111, 10/10/2013).

40. 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilecek olan açlık grevi eyleminin "bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma" disiplin cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Kanun'un 37. maddesi de dikkate alındığında ceza infaz kurumunda tek başına açlık grevi eylemi yapılması itiraz konusu kuralda yer alan disiplin suçunun oluşabilmesi için yeterli olmayıp bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak veya düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (AYM, E. 2013/6, K. 2013/111, 10/10/2013). Dolayısıyla somut olayda başvurusunun katıldığı açlık grevinin ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak nitelikte olup olmadığı incelenmelidir.

41. KCK terör örgütü üyesi olmak suçu kapsamında tutuklu olan başvuru, diğer ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin yaptığı açlık grevine destek olmak amacıyla açlık grevine başlamıştır. Somut olay değerlendirilirken başvurusunun, KCK soruşturması kapsamında tutuklandığı, amacının PKK terör örgütünün liderinin de içinde bulunacağı bir müzakerenin başlatılmasını sağlamak olduğu ve başka ceza infaz kurumlarında terör suçundan tutulan diğer mahkûmların da açlık grevi yaptıkları gözetilmelidir. Başvurusunun da açlık grevine başlaması ceza infaz kurumu idaresi tarafından ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliği açısından tehdit olarak değerlendirilmiş ve düzenin ve güvenliğin bozulmasını engellemek için başvurucaya disiplin cezası verilmiştir.

42. Başvurucaya verilen disiplin cezasının, ceza infaz kurumunda düzenin ve güvenliğin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında kaldırıldığı değerlendirilmiştir. Bu sebeple demokratik toplum düzeni bakımından alınması gerekli tedbirler kapsamında başvurusunun ifade özgürlüğünün sınırlandırılması ile ceza infaz kurumunda düzenin sağlanması şeklindeki kamu yararı arasında makul dengenin kurulmadığı söylenemez (Aynı yönde bir karar için bk. *Atilla ve diğerleri / Türkiye* (k.k.), B. No. 18139/07, 11/05/2010).

MATERYAL NO. 18 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

43. Öte yandan, verilen disiplin cezası, başvuruçunun 1 ay süre ile kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılmasını öngörmektedir. Bu bağlamda verilen disiplin cezası, cezaevinde düzenin ve disiplinin sağlanması amacını gerçekleştirmek için ölçüsüz bir müdahale değildir (Aynı yönde bir karar için bk. *Atilla ve diğçerleri / Türkiye*).

44. Açıklanan nedenlerle, ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvuruçunun bu kısmının, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

DANIŞTAY

Kararın Düzeltmesini İsteyen (Davacı) : (...) Radyo ve Televizyon Yayıncılığı AŞ
Vekili : ...
Karşı Taraf (Davalı) : Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Vekili

İstemin Özeti : Danıştay Onüçüncü Dairesince verilen kararın; program sunucularının gazetecilik yaptıklarını ve gazeteci olarak sorular yönelttiklerini tüm program boyunca tekrarladıkları, sunucuların konuğa kendisini bu kadar önemsemesinin hiç doğru olmadığını, önceki olaylardaki tutumunun ve davranışlarının ne kadar hatalı olduğunu ifade ederek sorular sordukları, kendi görüşlerini en sert biçimde ifade ettikleri, rejime karşı tavır ve davranışları nedeniyle konuk Müslüm Gündüz'ün karşılaştığı ileri sürdüğü sorunların Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve yasalarla çizilmiş demokratik laik hukuk devleti ilkelerine aykırı tavır ve davranışlarından kaynaklandığının özellikle belirtildiği, basın özgürlüğü sınırlarının aşılmadığı, program konuğunun sözlerinin bütünden kopararak aktarıldığı, programın hukuka uygun olarak yapıldığı, Müslüm Gündüz'ün daha önce bir programda söylediği benzer sözler nedeniyle aldığı ceza dolayısıyla AİHM'nin Türkiye'yi mahkûm ettiği ileri sürülerek düzeltilmesi istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Onüçüncü Dairesince, Tetkik Hâkimi'nin açıklamaları dinlendikten ve dosyadaki belgeler incelendikten sonra, davalının karar düzeltme istemi kabul edilerek ... kararı kaldırılarak temyiz istemi yeniden incelendi, işin gereği görüldü:

Dava; davacı şirkete ait "(...)" logosu ile yayın yapan televizyon kanalında (...) tarihinde yayımlanan "(...)" isimli programda, mülga 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasındaki, "Radyo, televizyon ve veri yayınları, hukukun üstünlüğüne (...) uygun olarak (...) yapılır." hükmünün ihlal edildiği gerekçesiyle aynı Kanun'un 33/1. maddesi uyarınca uyarılmasına ilişkin 24.11.2010 tarih ve 9693 sayılı yazı ile bildirilen 10.11.2010 tarih ve 2010/63 sayılı toplantıda alınan 19 numaralı kararın iptali istemiyle açılmış; İdare Mahkemesince, bu programa katılan Aczimendi lideri (...)’e 28 Şubat sürecinde (...) ve tarikatının rolü ile ilgili sorular yöneltildiği, program konuğu tarafından mevcut rejimin yıkılması gerektiğinin belirtildiği, programda kullanılan ifadeler ve sarf edilen sözlerle, 3984 sayılı Kanun'un 4/1. maddesindeki yayın ilkesinin ihlal edildiği anlaşıldığından, davacı şirketin uyarılmasına ilişkin olarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, bu karar davacı şirket tarafından temyiz edilmiştir.

Dava konusu olayda, yayıncı kuruluşun ifade ve bu anlamda basın özgürlüğünün ihlal edildiği ileri sürüldüğünden, meselenin halli, uyuşmazlığın bu yönde yapılacak bir analiz neticesinde çözümünü zorunlu kılmaktadır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinde, "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."; "Düşünceyi Açıklama ve Yayma

MATERYAL NO. 18 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

Hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinde, "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak veya vermek serbestliğini de kapsar. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyet'in temel nitelikleri ve Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceleri açıklama ve yayma hürriyetinin *sınırlanması* sayılmaz. Düşünceleri açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir." ve "Basın Hürriyeti" kenar başlıklı 28. maddesinde, "Basın hürdür, sansür edilemez. Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 27'nci maddeleri hükümleri uygulanır." hükümleri yer almaktadır.

Öte yandan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesinin son fıkrasında, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." hükmü yer almaktadır.

Tarafı olduğumuz İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) "İfade Özgürlüğü" başlığını taşıyan 10. maddesinin 1. fıkrasında, "Herkes, ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir."; 2. fıkrasında ise "Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir." kuralları yer almaktadır.

Anılan düzenlemelerin birlikte değerlendirilmesinden, ifade özgürlüğü, sadece "düşünce ve kanaate sahip olma" özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan "düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma", buna bağlı olarak "haber veya görüş alma ve verme" özgürlüklerini de kapsamaktadır.

Bu çerçevede, ifade özgürlüğü, bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda sadece düşünce ve kanaatler değil, ifadenin tarzları, biçimleri ve araçları da güvence altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde düşünceleri açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka

yollar” olarak ifade edilmiş ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının Anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 25.06.2014 tarih ve E. 2013/409 numaralı bireysel başvuru kararında ifade edildiği gibi; ifade özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan basın özgürlüğü de ifade özgürlüğü gibi mutlak ve sınırsız değildir. Sosyal görevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Basının, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 26, 27 ve 28. maddelerinde sayılan Devlet’in iç ve dış güvenliğinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, suç işlenmesinin veya ayaklanma yahut isyana teşvik edilmesinin engellenmesi için konmuş olan sınırlandırmalara uyması gerekmesine karşın siyasi hususlarda bilgi verme hakkı da vardır. Öte yandan, halkın da bu tür bilgileri almaya hakkı vardır. Basın özgürlüğü, kamuya, çeşitli siyasi fikir ve tutumlarının iletilmesi ve bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağlamaktadır.

Bu noktada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik hâle gelen içtihadında; sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru veya zararsız gördüğü “haber” ve “düşüncelerin” değil, devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara sarsıcı gelen, rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmamasından emin olmaları gerektiği; ifade özgürlüğünün, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olduğu ve bu özgürlük olmaksızın “demokratik toplumdaki” bahsedilemeyeceği ifade edilmektedir (Handyside / Birleşik Krallık, B. No. 5493/72, 07.12.1976)”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin kamu makamlarının bu özgürlüğün kullanılmasına getirebilecekleri sınırlama rejiminin düzenlenmesine ilişkin 10. maddesinin 2. fıkrasında yer alan sınırlamanın gerekli olması koşulunun, müdahalenin bir toplumsal ihtiyaç baskısına karşılık gelmesi ve özellikle izlediği meşru amaçla orantılı olması anlamına geldiği ifade edilmektedir. AİHM de konuyla ilgili ilk kararlarından itibaren, Sözleşme’nin 10. maddesinde geçen “gerekli” kavramını “zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaç” olarak yorumlamaktadır (Handyside / Birleşik Krallık, B. No. 5493/72, 07.12.1976).

Başka bir anlatımla, ifade özgürlüğüne müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığının incelenmesi, Mahkemeye, bu müdahalenin “zorunlu bir sosyal ihtiyaca” cevap verip vermediğini, izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını ve ulusal otoriteler tarafından bu müdahaleyi haklı çıkarmak için ileri sürülen gerekçelerin yeterli ve tatmin edici olup olmadığını araştırma görevini yükler (Sunday Times / Birleşik Krallık, B. No. 6538/74, 26.05.1979).

O hâlde, ifade özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekecektir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaçla orantılı bir müdahale olmalıdır; ikinci olarak, müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır.

Buna göre, sınırlayıcı tedbir, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması veya gidilebilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilmemektedir. Aynı şekilde zorlayıcı sosyal ihtiyacın varlığı araştırılırken de soyut bir değerlendirme yapılmayıp ifade ortamına dâhil olan ifade edenin sıfatı, hedef alınan kişinin kimliği, tanınırlık düzeyi, ifadenin içeriği, ifadelerin kamuyu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı gibi çeşitli hususlar göz önünde bulundurulmalıdır [Axel Springer AG / Almanya, B. No. 39954/08, 07.02.2012; Von Hannover / Almanya (No. 2), 40660/08 ve 60641/08, 07.02.2012].

MATERYAL NO. 18 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

Öte yandan, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmemiş olmakla birlikte, ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik ve tahrik, ayaklanmaya çağrı veya terör eylemlerini haklı göstermek gibi bu özgürlüklerin sınır bölgeleri olan alanlarda, Devlet otoriteleri müdahalelerinde daha geniş bir takdir yetkisine sahiptir (Gözel ve Özer / Türkiye, B. No. 43453/04, 31098/05, 06.07.2010; Müslüm Gündüz / Türkiye, B. No. 35071/97, 04.12.2003).

Bu noktada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin demokratik rejimi yıkmayı amaçlayan fikirler konusunda ifade hürriyetinin kısıtlanması hakkındaki Müslüm Gündüz / Türkiye Kararı önem arz etmektedir. AİHM, bu Karar'ında; Sözleşme'nin üzerine oturduğu değerlere karşı yönelen her türlü söze eşit olarak, dinsel hoşgörüsüzlük de dâhil olmak üzere, hoşgörüsüzlük üzerine kurulu kini yaymaya, haklı kılmaya veya kine teşvik etmeye yönelik ifadelerin de Sözleşme'nin 10. maddesindeki korumadan yararlanamayacakları, bununla birlikte Mahkemenin görüşüne göre şeriatı kurmak için şiddete çağırılmaksızın sadece savunmanın "kine teşvik edici bir konuşma" olmadığı, başvuru sahibinin aşırı görüşlerinin daha önceden kamu nezdinde bilinmekte ve tartışılmakta olduğu ve ayrıca başvuruçunun görüşlerine denge olması amacıyla karşıt görüşteki kişilerin de programa katıldıkları, bu fikirlerin başvuru sahibinin aktif olarak katıldığı kamuya açık bir tartışmada dile getirildiği, uyumsuzluk konusu kısıtlamanın gerekliliğinin tatmin edici bir biçimde oluşmadığı gerekçesiyle, başvuranın ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Müslüm Gündüz / Türkiye, B. No. 35071/97, 04.12.2003).

Dosyanın incelenmesinden; davacı şirkete ait "(...)" logolu televizyon kanalında (...) tarihinde saat 21.00'da yayımlanan (...) ve (...)’ın sunuculuğunu gerçekleştirdiği "(...)" isimli programa kamu nezdinde (...) tarikatının lideri olarak bilinen (...)’ün konuk edildiği, programa (...)’ün davet edilmesinin nedeninin sunucu (...) tarafından 28 Şubat sürecinin aydınlatılması olduğunun ifade edildiği, 28 Şubat sürecinde (...) ve tarikatının rolü konusunda sorulan sorularla da (...)’ün görüşlerinin alındığı, bu görüş ve ifadelerin 3984 sayılı Kanun’un 4/1. maddesindeki yayın ilkesini ihlal ettiğinden bahisle dava konusu yaptırımın uygulandığı anlaşılmaktadır.

Programın yayın tarihi itibarıyla, kamu nezdinde, 28 Şubat döneminde gerçekleştirildiği iddia olunan manipülasyonlar tartışılmakta ve gerçekleştirilen ceza soruşturmaları ile o dönem arasında paralellik kurularak Türkiye’de geçmişte yaşananlar ve günümüze yansımaları ülke gündemini yoğun şekilde işgal etmektedir.

İfadelerin sahibi (...), anılan dönemde önemli bir medya figürü olarak kamu nezdinde kendine yer edinmekle birlikte, yayın tarihi itibarıyla kamu önünde herhangi bir görünürlüğü bulunmamaktadır.

Nitekim sunucu (...), (...) tarihli köşe yazısında, (...) ile program yapma gerekçesini şu şekilde açıklamaktadır: "Cumartesi günü '... günümüzün (...)’ü mü?' başlıklı bir yazıyla bu iki şahsın benzerlik ve farklılıklarını ele aldım. Aynı gün, (...)’den sitem dolu bir elektronik posta aldım. On dört yıl öncesinden tanıdığım (...)’ü en çok 'dün medya (...)’ü kullanmıştı, bugünse ... medyayı kullanıyor' tespitim rahatsız etmiş. (...) mektubun altına cep telefonu numarasını da iliştiymişti. Tabii ki hemen aradım ve kısa bir tartışmanın ardından kendisine röportaj teklif ettim. O da gazete değil de televizyon yayınına tercih edebileceğini söyledi. Bunun üzerine (...) yöneticileriyle bir değerlendirme yaptık ve 28 Şubat sürecinin en kilit ismini 14 yıl sonra ekrana çıkarmanın bir haber kanalı için iyi bir fikir olduğuna hükmettik. Sonuçta Salı gecesi (...) ile birlikte (...)’le canlı yayınlanan '(...)' programını gerçekleştirdik." ["(...) gazetesinde yayımlanan köşe yazısı].

Programın deşifre metinleri incelendiğinde (italik olarak yazılanlar Müslüm Gündüz'ün ifadeleri); programda yer alan ve ihlale esas alınan ifadelerin, Gündüz'ün sarf ettiği, *"Türkiye'de mesele rejim hadisesidir, iktidar hadisesi değildir, Türkiye'de rejim meselesi vardır, iktidar meselesi yoktur, bakın ben size gayet basit bir şey söyleyeyim, bir parlamento bugün 550 kişi mi? 550 tane mebus bir kanun teklifi yapıp da 'Biz şapka devrimini ortadan kaldıralım.' diye bir teklif verebilirler mi?", "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre bu mümkün değil.", "-Parlamento ne iş görür?", "-Türkiye'nin sorunu şapka devrimini kaldırmak mıdır?" diye sorduklarında siz ne cevap veriyorsunuz?", "Şimdi bu bir tanesidir, buna bağlı çok şeyler vardır, ben ister şapka ister sark ister cüppe, kendi öz vatanımda, kendi öz memleketimde kendi kıyafetimle gezemeyeceksem ben burada ne yapabilirim?", "-Şu anda geziyorsun.", "- Geziyorsun işte!", "Ben geziyorum, dinlemediğim için geziyorum, kanun yerinde duruyor, kanun buzdolabında duruyor." (...)* "Siz ne dokunmuşlardı ki bir anda ortaya fırladınız?" sorusu üzerine, *"Bize dokunanı söyleyeyim mi? 1924'te ahkâm-ı ilahiye kaldırıldı, şeri mahkemeler kaldırıldı, ondan sonra bütün türbeler reddedildi, ondan sonra arkasından harf inkılabı yapıldı, ondan sonra kıyafet inkılabı yapıldı..."* (...) *"Ben diyorum ki bu memleket İslam memleketidir, ben hayatımı İslami olarak yaşamak istiyorum, hukukumu İslami olarak yaşamak istiyorum, boşanmanın İslami olmasını istiyorum, evlenmemin İslami olmasını istiyorum, mirasımın İslami olmasını istiyorum, ilahi, yani medeni hukukumun İslami olmasını istiyorum, ben Müslümanım, İslam'ım bunu iktiza ediyor."* (...) *"Bir Müslüman ki kendi peygamberinin kıyafetine öcü diyor, bu Müslüman ne düşünürse düşünsün kıymeti mi var ki? Bu bir kere kendi kendini bir adam sanıyor bu insanlar?", "-Şimdi sizin rejimle bir sorunuz var ve her rejim kendini savunma hakkına sahiptir, o zaman başınıza gelenlere şaşırıyorsunuz?", "Hiç de şaşırmadım hiç de kızmadım, hiç de üzülmedim.", "-O zaman rejime bir şey söyleme hakkınız yok.", "Rejimin yıkılması lazım. Bunu söylüyorum.", "-O zaman rejim de sizin yıkılmanız gerektiğini düşünüyor."* (...) *"-Müslüm Bey tam burada şunu söyleyeceğim. Şimdi sizin bu sözlerinizi izleyen bazıları da diyor ki bu sözlerle Müslüm Gündüz bu rejime hayat öpücüğü veriyor; siz diyorsunuz ki ben rejimi yıkmak isterdim, birileri diyor ki rejim kendisinin yıkılmasını geciktirmek, engellemek için Müslüm Gündüz gibilerini kullandı." şeklindeki ifadeler olduğu görülmektedir.*

AİHM'nin yerleşik içtihatlarında, denetim yetkisinin uygulanması esnasında Mahkemenin, müdahaleyi, suç olarak görülen ifadeler ve bunların ifade edildiği bağlam da dâhil olmak üzere davayı bir bütün olarak ele alarak incelemesi gerektiği (Zana / Türkiye, B. No. 18954/91, 25.11.1997); düşünce açıklamalarına ilişkin söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağı vurgulanmaktadır (Sürek / Türkiye, B. No. 24762/94, 08.07.1999).

Bu içtihat çerçevesinde, yukarıda ifade edildiği ve programın deşifre metninden de anlaşıldığı üzere, programın yayımlanış amacı ve bütünü dikkate alındığında, 28 Şubat sürecinde Müslüm Gündüz'ün bazı çevreler tarafından gerçekleştirildiği iddia olunan manipülasyonların aracı olup olmadığı ve bu süreçte demokratik düzene müdahale iddiaları çerçevesinde Müslüm Gündüz'ün nasıl bir rol oynadığı, medya ve kimi çevreler tarafından kullanılıp kullanılmadığı hususları programın ana eksenini oluşturmaktadır. Program sunucularının da yaptıkları müdahalelerle konuyu bu akış çerçevesinde yönlendirmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Müslüm Gündüz'ün ifadeleri programın bağlamından kopartılarak değerlendirilse dahi, sunucular tarafından bu şahsın görüşlerinin karşıt görüşlerine de programda yer verilerek demokratik bir tartışma ortamının oluştuğu gözlemlenmektedir.

MATERYAL NO. 18 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

Nitekim, sunucu Ruşen Çakır, programda da sergilediği tavrı, programdan sonra kaleme aldığı ve yukarıda alıntılanan 28.10.2010 tarihli köşe yazısında şu şekilde ifade etmektedir: "(...) Tabii bu arada Gündüz ve Aczimendilerin 28 Şubatçılar tarafından kullanıldığı iddiaları da önem arz ediyor. Bu iddiaları yayında Gündüz'e sorduk ve kesin bir dille reddetti. Açıksası ben tatmin olmuş değilim. Gündüz ve Aczimendilerin, bilerek veya bilmeyerek, iktidardaki RP'yi alaşağı etmek isteyen çevreler tarafından kullanılmış olduklarını düşünüyorum. Fakat o gün bir şekilde kullanılmış olmaları bugün yine kullanılacakları anlamına gelmez. Malum, aynı suda iki kere yıkanılmaz ve daha önemlisi günümüz Türkiye'sinde Aczimendiler gibi yapılar varlıklarını sürdürebilir (ki demokrasilerde şiddeti savunmadıkları müddetçe her tür fikir ve örgütlenmeye yer vardır) ancak siyasi ve toplumsal süreçlerde değil belirleyici, etkileyici bile olamazlar." (Ruşen Çakır, 28.10.2010 tarihli "Vatan" gazetesinde yayımlanan köşe yazısı)

Belirtilen hususların tümünün birlikte değerlendirilmesinden, somut olayda, Müslüm Gündüz isimli şahsın, 28 Şubat döneminde belirli çevreler tarafından yapıldığı iddia olunan manipülasyonlardaki rolü ve bu durumun günümüze yansımaları hakkında ihlal konusu programa davet edildiği, söz konusu şahsın görüşlerinin kamu nezdinde bilinir olduğu, özellikle ilgili şahsın programdaki ifadelerinin şiddeti teşvik veya şiddete çağrı unsurlarını barındırmadığı gibi, farklı gruplara karşı bir nefret söylemi de ihtiva etmediği, bu bağlamda, programın yayın dönemi ve ifadelerin tümü göz önüne alındığında, programın amacının kamu nezdinde geçmişte yaşanan bir sürecin aydınlatılması ve bu dönem hakkında izleyicilerin bilgilendirilmesi mahiyetinde olduğu, kaldı ki Müslüm Gündüz'ün görüşlerine karşıt görüşlere de programda yer verilerek toplumun tek taraflı bilgilendirilmesi ve / veya meselenin tek yönlü ele alınmasının engellenerek çoğulcu tartışma ortamının sağlandığı, belirtilen çerçevede dava konusu yaptırım vasıtasıyla gerçekleştirilen kısıtlamanın toplumsal bir ihtiyaç baskısına karşılık gelmediği, bu anlamda sınırlamanın gereklilik kriterini sağlamadığı anlaşıldığından, ifade özgürlüğünün bir görünümü olan ve kamuya, çeşitli siyasi fikir ve tutumlarının iletilmesi ve bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağlayan basın özgürlüğü çerçevesinde yapıldığı anlaşılan yayın hakkında uygulanan dava konusu yaptırım kararı ile bu özgürlüğün, hukukun üstünlüğü ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle sınırlandırılması meşru olmadığından, söz konusu yaptırımda ve davanın reddine ilişkin temyize konu Mahkeme kararında hukuka uygunluk bulunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, temyiz isteminin kabulü ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesi uyarınca ... kararının BOZULMASINA, yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın anılan Mahkemeye gönderilmesine, ... tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

Açıklama ve soru

Aşağıdaki mahkeme karar veya kararlarının gerekçeli karar ve hüküm kısımları çıkarılmıştır. Bu kararların olgular kısmını dikkatlice okuduktan sonra gerekçeli karar taslağının hazırlanmasını ve hükmün kurulmasını gruptakilerle birlikte tartışıp vardığınız sonuçların ana hatlarını katılımcılarla paylaşınız.

Örnek mahkeme kararı

Ders programının adaletsiz biçimde hazırlandığını düşünen öğretmen X, okul müdürü Y'ye hiddetli bir şekilde "Seni şikâyet edeceğim, seni sürdüreceğim!" diye bağıır.

Tartışmanın devamında şu sözleri söyler: "Burada haksızlık yapılıyor, bu okulda ayrımcılık yapılıyor, başka öğretmenlere istedikleri saatte ders veriliyor, bu ne biçim iş, burada hiç düzgün bir iş yapılmaz mı, burada artistlik yapan devlet memurları var."

Aynı günün akşamı okulu terk ettikten sonra X, internetteki bir sosyal paylaşım sitesi olan Facebook'ta kendi profili altında forum sayfasında yazdığı bir yazıda, okulda yaşadıklarını anlatırken "Zaten Z abi de bana Y'nin babasının alkolik olduğunu söylemişti." şeklinde bir ifade kullanır.

Y'nin şikâyeti üzerine X hakkında, kendisine tehditte bulunduğu, hakaret ettiği ve iftira ettiği için soruşturma açılır.

Yapılan soruşturma sonucunda X'e isnat edilen fiilin sübut bulduğu tespit edilerek Devlet Memurları Kanunu (657-125. madde D-I) uyarınca X'e kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmiştir.

MATERYAL NO. 20 EĞİTİM SONRASI DEĞERLENDİRME FORMU

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION
EUROPEAN UNION - COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

1. Tarih GG AA YYYY

2. Eğitim Grubu

3. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

4. Mesleğiniz?

Hâkim

Savcı

5. Yaş Grubu

40 yaşından genç

40 yaş ve üzeri

6. Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
İfade ve medya özgürlüğünün önemi hakkındaki farkındalığının derecesi artmıştır.					
İfade ve medya özgürlüğünün önemi hakkındaki bilgi düzeyim artmıştır.					
Eğitimler sırasında ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgisi bulunan Türk mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlanmıştır.					
Eğitimler sırasında ifade özgürlüğü ile dolaylı ilgisi bulunan Türk mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlanmıştır.					
Eğitimlerin de etkisiyle ifade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını daha etkin olarak tatbik edebileceğime inanıyorum.					
Eğitimler İnsan Haklarına ilişkin yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini kavramama yardımcı oldular.					
Eğitimler idari yargı davalarında AİHS 10. maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara yansıtma konusunda etkilidirler.					
Eğitimler Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını yorumlama ve uygun bir şekilde uygulama konusunda yol gösterdi.					
Eğitimler sırasında yargılama yaparken ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetmem konusuna etkili olarak yeterli derecede değinildi.					
Eğitimler yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında makul bir denge kurmam konusuna etkili ve yeterli derecede değinildi.					
Eğitimler ifade özgürlüğü bağlamında şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile şok eden kırıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir yaklaşım oluşturması konusunda etkili ve yeterlidir.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetebilmem konusunda yol göstericidir.					
Eğitimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi uygulamasını öğretme konusunda etkili ve yeterlidir.					
Eğitimler yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetebilmem konusunda yol göstericidir.					
Eğitimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi uygulamasını öğretme konusunda etkili ve yeterlidir, üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu test edebilirim.					

Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
Eğitimlerde ifade özgürlüğün asıl, sınırlamanın ise istisna olduğu yaklaşımı vurgulanmıştır.					
Türkiye'nin AİHM nezdindeki ihlal kararlarının çokluğuna uygulamadan kaynaklanan eksiklerin boyutlarına eğitimler sırasında etkili ve yeterli şekilde değinilmiştir.					
Somut bir davada ifade özgürlüğüne müdahaleyi yerinde bulduğum bir kararın bu hakkın kullanımında genel üzerinde caydırıcı etkisini her zaman göz önünde bulundururum.					
Eğitim dinamik ve interaktif olarak gerçekleşmiştir.					
Eğitim programları yargı görevine özgü açıklık, yetkinlik ve tarafsızlık koşullarını karşılamaktadır.					
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) konuya ilişkin bilgileri yeterli düzeydedir.					
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) konuya ilişkin açıklama becerileri yeterli düzeydedir.					
Eğitim süresi etkili öğrenim için yeterlidir.					
Kolaylaştırıcı yaşam deneyimi ve bilgilerini eğitimin bir parçası olarak kullanmıştır.					
Eğitim sırasında yeni edindiğim bilgiyi geçmiş deneyimlerimle ilişkilendirebildim.					
Sadece eğiticilerden (kolaylaştırıcılardan) değil, diğer katılımcılardan da öğrendim.					
Eğitim sırasındaki sunduğum fikir ve ifadelerin aleyhimde kullanılmayacağından eminim.					
Eğitim sırasında zaman zaman kafam karışmasına rağmen kolaylaştırıcılar bu karışıklığı kolaylıkla giderdi.					
Kolaylaştırıcılar eğitim sırasında zamanı çok iyi kullandılar.					
Eğiticiler (kolaylaştırıcılar) tüm eğitim konularını çok açık ve kolay anlaşılabilir bir şekilde ifade ettiler.					
Hazırlanan eğitim materyali yeterli ve etkiliydi.					
Seçilen içerik eğitim konusundaki beklentilerime uygundu.					
Kullanılan tüm eğitim yöntemleri etkiliydi.					
Eğitim dikkatle ve etkin olarak planlanmıştı.					

Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) yönlendirmeleri çok açık ve netti.					
Kolaylaştırıcılar beni düşünme, keşfetme, yaratıcı olma ve ortak üretime katılma becerilerimi kullanmaya yönlendirdiler.					
Eğitimler sırasında ön yargılarımı sorguladım.					
Kolaylaştırıcılar zaman zaman diğer katılımcıların dirençleriyle karşılaşsalar da bunu bilgileriyle ikna edici bir şekilde ortak bir zemin buldular.					
Kolaylaştırıcılar eğitimler sırasındaki tartışmaları kolaylıkla yöneterek sonlandırdılar.					
Kolaylaştırıcılar katılımcılar tarafından sorulan soruları kolaylıkla anladı ve etkili ve yeterli olarak cevaplandırdı.					
Kolaylaştırıcılar katılımcıları birbirlerine doğrudan hitap etmeleri konusunda teşvik etti.					
Kolaylaştırıcıların empati yeteneği yüksekti.					
Kolaylaştırıcılar sınıfın motivasyonunu sürekli olarak yüksek tuttu.					
Kolaylaştırıcılar katılımcıların her yorumuna cevap vermeyerek, eğiticiden ziyade kolaylaştırıcı rolü oynadılar.					
Kolaylaştırıcılar diğer katılımcıların görüşlerini sindirmemize yardımcı oldu.					
Kolaylaştırıcılar eğitim konularını çoğu zaman katılımcıların yorumları üzerine inşa etti.					
Kolaylaştırıcıların genel tutumu çoğu zaman olumluydu.					
Kolaylaştırıcılar yapılan tartışmaları sürekli olarak özetledi.					
Kolaylaştırıcılar kendi görüşünü ifade ederken katılımcılar arasındaki tartışmaları engellemedi.					
Grup çalışmaları etkin ve verimli geçti.					
Grup çalışmaları sırasında seçilen konular öğrenme hedefine yönelikti.					
Grup çalışmaları sırasında eğitici tarafından verilen talimatlar yeterli ve etkiliydi.					
Kolaylaştırıcılar gruptaki herkesin görüşlerini eşit şekilde aktarmasını sağladı.					
Kullanılan eğitim yöntemi katılımcıların sürekli etkin ve etkili olarak eğitime dahil olmalarına yardımcı oldu.					

7. Eğitimin beklentilerimi karşılayan yönleri şunlardır:

8. Eğitimin beklentilerimi karşılamayan yönleri şunlardır:

Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This Project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe. The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this Project.

<http://ifadeozgurlugu.taa.gov.tr>

www.coe.int/ankara

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R.Tagore Cad. No: 10/8 06550 Çankaya, ANKARA
T : +90 (312) 468 84 64
F : +90 (312) 468 84 06

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

TUR